

Posebne govorne vrste u nižim razredima osnovne škole

Čanić, Nika Laura

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:255490>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Nika Laura Maretić

**POSEBNE GOVORNE VRSTE U NIŽIM RAZREDIMA
OSNOVNE ŠKOLE**

Diplomski rad

Petrinja, srpanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Nika Laura Maretić

**POSEBNE GOVORNE VRSTE U NIŽIM RAZREDIMA
OSNOVNE ŠKOLE**

Diplomski rad

Mentor:
prof. dr. sc. Lidija Cvikić

Petrinja, srpanj 2022.

SAŽETAK

POSEBNE GOVORNE VRSTE U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Ovladavanje posebnim govornim vrstama kod učenika u nižim razredima osnovne škole složeno je, ali nužno za razvoj komunikacijske kompetencije. Kako su posebne govorne vrste uži dio govorništva, u radu se najprije obrađuje govorništvo kao zasebna cjelina, a potom i svaka posebna govorna vrsta pojedinačno. Analizom Kurikuluma za predmet Hrvatski jezik odredit će se položaj i zastupljenost svake pojedine posebne govorne vrste u nastavome predmetu u nižim razredima osnovne škole. Nakon teorijskoga dijela, navode se podaci dobiveni istraživanjem o zastupljenosti govornih vrsta u nastavi Hrvatskoga jezika među učiteljima u nekoliko hrvatskih osnovnih škola u urbanom i ruralnom području. Upitnikom su prikupljeni opći podaci o ispitanicima te podaci o čestoti provođenja posebnih govornih vrsta te stavovima učitelja o važnosti pojedinih elemenata prilikom za izvedbu svake od istraživanih govornih vrsta. Dobiveni se rezultati tumače u odnosu na druga slična istraživanja. U zaključku se iznose moguće smjernice za snažniju zastupljenost posebnih govornih vrsta u nastavome predmetu Hrvatski jezik u nižim razredima osnovne škole .

Ključne riječi: govorništvo, posebne govorne vrste; kurikulum; komunikacijska kompetencija

SUMMARY

SPECIAL SPEECH TYPES IN LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL

The acquisition of special speech types by students in the lower grades of primary school is a complex issue, but necessary for the development of communication competencies. Special speech types are a narrower part of oratory, oratory will be treated as a separate unit, and then each special speech type individually. By analyzing the curriculum for the subject Croatian language, we will determine the position and representation of each individual speech type. After the theoretical treatment of this issue, the data are provided obtained through research among teachers of individual Croatian primary schools in urban and rural areas will be presented. The survey collected general data on respondents and data on the intensity of implementation of each special speech type, the method of implementation among students and the importance of individual elements in the final performance of each special speech type. In the conclusion, the assessment of the obtained results is presented, which are explained by each special type of speech.

Keywords: oratory, special speech types; curriculum; communication competencies

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OPĆENITO O GOVORNIŠTVU	3
2.1. Definicije govorništva	3
2.2. Povijest govorništva	5
2.3. Povijesne i suvremene podjele govorništva	8
3. POSEBNE GOVORNE VRSTE	9
3.1. Voditeljstvo	10
3.2. Obavijest ili najava	10
3.3. Prevođenje	11
3.4. Prijenos	11
3.5. Pripovijedanje	11
3.6. Recitiranje	12
4. POSEBNE GOVORNE VRSTE U KURIKULUMU HRVATSKOGA JEZIKA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE	12
4.1. Opis nastavnog predmeta Hrvatski jezik	13
4.2. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja	13
4.3. Struktura – područja predmetnog kurikuluma	14
4.4. Posebne govorne vrste u predmetu Hrvatski jezik	16
5. ISTRAŽIVANJE	18
5.1. Cilj istraživanja	18
5.2. Metodologija	18
6. REZULTATI I RASPRAVA	19
6.1. Podaci o ispitanicima	19
6.2. Rezultati istraživanja zastupljenosti pojedinih govornih vrsta u nastavi	23
6.3. Rezime istraživanja	41
7. ZAKLJUČAK	43
LITERATURA	45
POPIS SLIKA	47
POPIS TABLICA	48

1. UVOD

Govorništvo je danas u ljudskoj svakodnevnici nezaobilazno, samo je pitanje razumiju li ljudi njegovu važnost ili ne razumiju. Ono stvara ljudske stavove, utječe na ljudske emocije, utječe na svakodnevno djelovanje ljudi te na njihov odnos prema okolini. U prošlim vremenima govorničke sposobnosti bile su glavna karakteristika svjetskih vođa, a danas se izučava te je često istaknuto u marketinškim aktivnostima.

U ovom diplomskom radu detaljnije će se obraditi posebne govorne vrste kao sastavni dio govorništva s naglaskom na njihovu primjenu u nižim razredima osnovne škole. Cilj diplomskog rada je ispitati kako učitelji u pojedinim osnovnim školama učenike nižih razreda pripremaju za uporabu posebnih govornih vrsta, kako ih uvježbavaju te koje su posebne govorne vrste zastupljene u njihovoj nastavi. Ispitat će se učitelji pojedinih osnovnih škola te će na temelju njihovih odgovora analizirati postojeći načini primjene posebnih govornih vrsta među učenicima nižih razreda i izvući relevantni zaključci.

Rad se sastoji od sedam poglavlja:

1. Uvod
2. Općenito o govorništvu
3. Posebne govorne vrste
4. Posebne govorne vrste u Kurikulumu hrvatskoga jezika u nižim razredima osnovne škole
5. Istraživanje
6. Rezultati i rasprava
7. Zaključak

Nakon uvodnoga dijela slijedi poglavlje u kojem se definira govorništvo, prezentira se povijest govorništva te se definiraju pojedine podvrste govorništva.

Treće poglavlje obuhvaća teorijsku analizu posebnih govornih vrsta. Analiza pojedinih posebnih govornih vrsta omogućit će shvaćanje važnosti svake pojedine govorne vrste i razloge.

Četvrto poglavlje odnosi se na prikaz posebnih govornih vrsta u Kurikulumu Hrvatskoga jezika za niže razrede osnovne škole. Kao podloga njezine primjene kod učenika u pojedinoj govornoj i drugoj situaciji za ovo poglavlje koristit će se javno dostupan Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik u kojem su objedinjene sve razine odgojno-obrazovnoga

procesa u kojima se uči i poučava hrvatski jezik: osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje, tj. gimnazijsko, strukovno i umjetničko obrazovanje. Uz to, opisat će se predmet Hrvatski jezik i njegovi odgojno-obrazovni ciljevi te struktura i područja kurikuluma.

Peto poglavlje obuhvaća postavke problema istraživanja, a u šestome su poglavlju prikazani rezultate istraživanja koji su obrađeni i analizirani na razini deskriptivne statistike koristeći program Excel. Rezultati istraživanja su prezentirani i objašnjeni s obzirom na cilj postavljenog problema istraživanja, a strukturirani su prema pitanjima iz postavljenoga upitnika. Rezultati provedenoga istraživanja komentiraju se s obzirom na rezultate sličnih istraživanja.

Na kraju diplomskog rada iznesen je zaključak utemeljen na prethodnim poglavljima te na korištenoj stručnoj i znanstvenoj literaturi.

2. OPĆENITO O GOVORNIŠTVU

2.1. Definicije govorništva

Kako su posebne govorne vrste jedna od podskupina suvremenog govorničkog izražavanja potrebno je najprije razjasniti šire pojmove vezane uz govorništvo, odnosno retoriku. Govorništvo je danas u ljudskoj svakodnevici nezaobilazno, samo je pitanje razumiju li ljudi njegovu važnosti ili ne razumiju. Ono stvara ljudske stavove, utječe na ljudske emocije, utječe na svakodnevna djelovanja ljudi te njihov odnos prema okolini. U prošlim vremenima govorništvo je bila glavna karakteristika svjetskih vođa, a danas se izučava te je često istaknuto u marketinškim aktivnostima. Prema autorima Tomić, Radalj, Jugo (2020; str. 7) najvažnija imena koja se kroz povijest vežu za uspješno govorništvo svakako su Platon, Aristotel, Ciceron, Quintilian i dr. S obzirom na navedena obilježja govorništvo se kroz povijest definiralo na više načina. Izdvajamo sljedeće definicije:

- prema Ciceronu govorništvo je „umijeće govorenja prilagođenog za uvjeravanje“ (Beker, 1997; str. 40);
- prema Aristotelu govorništvo je „sposobnost uočavanja bitnog i primarnog svojstva kojim se može uvjeriti, a koje svojstvo krije u sebi svaki predmet ili pojava“ (Bakota, 2010; str. 9);
- prema Škariću govorništvo je „disciplina kojoj je predmet retoričko govorenje, a ono je javno i usmjereno prema drugima“ (Škarić, 2000; str. 9);
- govorništvo je u Rječniku stranih riječi (Anić i Goldstein, 2009; str. 1118) definirano kao „vještina dojmljivog, slikovitog pismenog ili usmenog izražavanja“;
- prema Hrvatskom jezičnom portalu (HJP, 2018) govorništvo se definira kao „vještina koja njeguje umijeće javnoga govorenja, vještinu slikovitog i uvjerljivog izražavanja“;
- rimski pisac i učitelj Quintilian ističe da „samo čestit i valjan čovjek može biti govornik te da se da se dobar govornik odgaja, ne samo podučava, i to od ranog djetinjstva“ (Vignjević, 2020; str. 332).

Iz brojnih definicija govorništva može se zaključiti da se govorništvo ponajprije odnosilo na vještinu sastavljanja i izvedbu govora što je posebno došlo do izražaja u antičkoj Grčkoj. Antičko je govorništvo te brojni govornički događaji (tzv. forumi) dovelo do uspostavljanja određenih pravila kod sastavljanja, a i same izvedbe govora. utvrdilo i stupnjeve u nastajanju

govora, a koji vrijede i u suvremenom govorništvu: „1) inventio, 2) dispositio, 3) elocutio, 4) memora, 5) actio (pronuntiatio)“ (Šego, 2017; str. 2). Prema prvom stupnju potrebno je „Izmisliti što ćeš reći“, a pod tim se podrazumijeva kreativnost oko odabira teme i sadržaja govora, dok je prema drugom stupnju potrebno „Izumljeno rasporediti“, a odnosi se na sustavno i osmišljeno preslagivanje sadržaja kako bi se tema pravilno interpretirala. Kod trećega stupnja „Ukrasiti riječima“, potrebno je jezično oblikovati govor, a četvrti stupanj se vodi naputkom „Pohraniti u pamćenju“, što podrazumijeva da je govor i prilagođen govorniku te njegovom govornom stilu što ga čini lakšim za pamćenje, a peti naputak se odnosi na „Vjerovati i izgovarati“; što podrazumijeva uvjerljiv nastup i izricanje govora.

Govorništvo jest jezično sredstvo kojim se uvjerava slušatelje ili sugovornike, a moć govorništva je upravo u tome što utječe na ljudske emocije i time ih potiče na uvažavanje onog što čuju pa tako i na mijenjanje stavova i mišljenja te ih u konačnici pokreće na djelovanje. Moćan govor može imati značajan utjecaj i odjek među društvom i slušateljima te ih u konačnici može pokrenuti i na djelovanje pojedinih svakodnevnih društveno-političkih tema te rješavanje problema. U tom kontekstu, autorica Španjol Marković (2008: str. 15) navodi da je glavni cilj govorništva uvjeravanje, a iz toga proizlazi da dobar govor može upravljati, zavesti i manipulirati ljudima te na taj način govorništvo dovodi u negativan kontekst.

Kada se govorništvo dovodi u svezu s manipuliranjem, stvara se negativna slika te takvim generaliziranjem pojedine osobe ne upijaju sam sadržaj govora koji može biti ispravan i vođen dobrim motivima. Manipuliranje i manipulativni govori najčešće se koriste za ispunjavanje nemoralnih ciljeva koji su opasni za široke mase, a zbog toga treba razlikovati suvremeno govorništvo od propagande. Propaganda je plansko i namjerno djelovanje na promjenu i kontroliranje stavova radi stvaranja predispozicija za određeni način ponašanja (Škarica, 2012; str. 14). Suvremeno govorništvo prema svojim teoretskim postavkama pazi na slušatelja te ga sagledava kao važnog sudionika u komunikaciji pri čemu se u ostvarenju cilja služi različitim sredstvima od propagande. Nadalje, u cilju izbjegavanja propagande definirani su i uvjeti koje se trebaju ispuniti kako bi se izbjegla manipulacija, a to su (Premec, 2019; str. 31):

- kod govornika:
 - pristanak na ravnopravan odnos sa slušateljem,
 - govor iz osobnog uvjeravanja,

- jamstvo da se neće primjenjivati nikakve sankcije protiv slušatelja ako ga ne uspije uvjeriti.
- kod slušatelja:
 - sposobnost za ravnopravan razgovor,
 - spremnost na promjenu mišljenja ako ga govornik uvjeri u drugačije,
 - spremnost da postupi prema novom uvjerenju.

Ono što posebno doprinosi i što se želi istaknuti u suvremenom govorništvu jest argumentacija. Argument je prema Škariću (2015; str. 102) sredstvo potpore komunikaciji koje primjenjujemo kada nam je cilj sugovornika u nešto uvjeriti odnosno kada želimo dodatno pojačati odijek govora kod slušatelja. Važno je naglasiti da dobro argumentiranje nije nužno povezano s istinitošću jer i argumenti mogu biti postavljeni u krivi kontekst, može se izigrati pravi smisao argumenta pa tako i osobu koja odlučuje temeljem argumenata koje samostalno ne provjerava. Naime, stvarna istinitost nečije teze i pripadajućih razloga nije ni dovoljan ni nužan uvjet uspješnog uvjeravanja (Škarić, 2015; str. 102). Istinitost nema persuazivnu moć, a sugovornika se pridobije ako ga uspijemo uvjeriti da bi naše stajalište moglo biti istinito, čak i u slučaju kada ono to nije. Argumentacija tako prvenstveno služi za stvaranje govorničke istine, koja će za vrijeme govora pridobiti slušatelja i koja će kod slušatelja stvoriti dojam da je to najbitniji razlog zašto se treba poduprijeti tema govora.

Ukoliko se inzistira na logičnoj i provjerenj argumentaciji govorništvo kao disciplina stavlja slušatelja u fokus i od govornika zahtijeva odgovornost, iskrenost i vjerodostojnost. Prava argumentacija nadopunjava i oplemenjuje strukturu i sadržaj govora te ga preoblikuje u realan i uvjerljiv govor koji je autentičan i koji ostavlja snažan dojam kod slušatelja (Škarić, 2000: 28). Suvremena retorika može se koristiti u pozitivnom i negativnom kontekstu, ali je bez obzira na pozitivan ili negativan odijek, umijeće koje utemeljuje više znanja i spoznaja iz različitih društvenih zajednica. Komunikaciju prema autorici Prgoment (2019; str. 37). verbalnu ili neverbalnu posjedujemo svi i koristimo ju svakodnevno, a izražavamo na različite načine zato što ona ovisi o obrazovanju, obitelji iz koje potječemo i elementarnom poznavanju svog jezika.

2.2. Povijest govorništva

Povijesni razvoj komuniciranja prema autorima Tomić, Radalj, Jugo (2020; str. 7) može se promatrati od „prvobitne zajednice i nastanka ljudskoga govora za koji se pretpostavlja da je nastao otprilike 200 000. godine prije Krista“, a uz to razvoj komunikacije bio je temelj za brojne povijesne govore velikih vojskovođa koji su upravljali masama te potom i različite oblike i vrste govorništva koji su se iz toga razvili. Razvoj govorništva u svim svojim oblicima najbolje je temelje dobio u staroj Grčkoj kada su se pred „forumima (političkim, sudskim i filozofskim) redovito održavala govorna natjecanja“ (Tomić, Radalj, Jugo; 2020, str. 7). Takvim javnim nastupima pojedini građani su razvijali sebe u određenim društvenim smjerovima i tako ostvarivali osobni i društveni napredak. Taj napredak u određenom razdoblju najviše je doprinio razvoju demokracije u društvu te ljudskom shvaćanju njezine važnosti, a nositelji promjena i istaknutih pozicija u demokraciji su bili upravo sposobni i dobri govornici koji su na taj način pridobivali podršku širokih građanskih masa. S obzirom na to da je jaka građanska podrška te istaknute govornike činila političkim osobama koje nose društvene promjene, u Staroj Grčkoj, a potom i Rimu, započelo je osnivanje brojnih škola za govorništvo i javne nastupe (Tomić, Radalj, Jugo; 2020, str. 8) kako bi druge osobe stekle te vještine i stvorile predispozicije za daljnje istaknuto društveno i političko djelovanje te aktivizam.

Kako je govorništvo u to vrijeme bilo nerazvijeno, a znanje je bilo dostupno jedino prijenosom od osobe do osobe, za razliku od današnjeg doba, svaki izvrstan govornik je trebao steći široko obrazovanje te se upoznati s tada uvaženim postavkama i pravilima govorništva. Uz spomenuti razvoj govorničkih škola došlo je i do nastanka prvih knjiga o govorništvu, primjerima govora i govorničkim vještinama, a u čemu su prednjačili sofist. U starogrčkim gradovima koji su bili demokratski uređeni onaj tko je želio aktivno sudjelovati u političkom životu svoga polisa, morao je biti izvrstan govornik. Da bi došli do takve razine govorništva, morali su steći široko obrazovanje, a prije svega upoznati se s pravilima govorničke vještine. Prvi koji su počeli sastavljati priručnike o govorničkoj vještini bili su sofisti. Prema autoru Saftichu (2008; 144-) kod sofista je zapaženo prvo negativno prikazivanje govorništva jer su podučavali samo kako će govornik pojedinu osobu ili šire mase uvjeriti u svoje ideje, a da pri tome nisu vodili računa o široj društvenoj zajednici.

Za razliku od sofista Sokrat je bio začetnik istinskog govorništva, a ne govorništva koja se koristi za uvjeravanje slušatelja u osobne ideje. O tome svjedoče zapisi o govorima koje je Sokrat vodio sa učiteljem govorništva Gorgijom (Saftich, 2009; str. 145) u kojima mu je Gorgija ukazao kako govorništvo nadilazi stručna promišljanja pogotovo kada šire mase

odlučuju o nekom problemu. Jasno je da svaka osoba ne može biti stručnjak u području u kojem treba odlučivati pa će konačnu odluku donijeti na temelju argumenata, a uvjerljivost argumenata ovisi o samom govoru. Zbog toga je Sokrat bio uvjeren da je govorništvo beskorisno za šire društvo.

Aristotel je bio protivnik Sokratovog shvaćanja govorništva te je govorništvo pravdao svojom izjavom (Saftich, 2009; str. 145) da „tko je sposoban ovladati metodama uvjeravanja, sposoban je i za logičko rasuđivanje i misaonu spoznaju karaktera“.

Nadalje, jedan od najpoznatijih svjetskih govornika, pogotovo rimskih, u povijesti je Marko Tulije Ciceron. Obradović (2011; str. 120) navodi da Ciceron nije osmislio vlastiti govornički, moralni i etički sustav, ali je kao istaknuti govornik „proveo uspješnu sintezu etičkih gledišta Sokrata, Platona i Aristotela i njihovih sljednika, skeptika i rimskih teoloških mišljenja“. Na taj način postao je najvažniji posrednik između shvaćanja starogrčkih etičara te rimske filozofije i kasnijih misli kršćanskoga Zapada.

Kada se objašnjava razvoj govorništva, često se spominje i odvjetništvo koje se još u staroj Grčkoj kao što je spomenuto izdvojilo u posebnu vrstu govorništva. Prema Čokolić (2014; str. 295-297) „prvi odvjetnici su zabilježeni u grčkom gradu Sirakuzi na Siciliji, a prvi poznati odvjetnici u povijesti bili su Koraks i Tisija, vješti pravници, kao i začetnici sirakuške škole govorništva i sudske retorike“. Poznato je da su Koraks i Tisija, još oko 460 g. p.n.e., napisali i prvi udžbenik s pravilima za sastavljanje sudskih govora, a svaki odvjetnički govor morao se rukovoditi zadanim pravilima o sudskom govorništvu.

Isto tako u Grčkoj je zabilježen prvi razvoj pravne struke kada su pojedinci skloniji uvjerljivom govorništvu zastupali i branili svoje klijente pred sudovima. Uz to, u ime njih sastavljali su govore, dopise i druge dokumente kojima bi se obraćali važnim institucijama. Takvi oblici odvjetništva stvorili su temelj i za razvoj posebne profesije odnosno „logografa“. Pojam logograf u grčkom jeziku dolazi od riječi *lógos* – govor ili priča i *gráphein* – pisati. Logografi su u biti biliiskusni retoričari koji nisu održavali govore već su stranke usmjeravali na koji način se trebaju ponašati pred sudom te su im davali i druge savjete, a njihov posao prestajao bi početkom suđenja (Erent-Sunko, Pilipović, 2012; str. 30).

Nezaobilazna osoba kada se raspravlja o razvoju govorništva i s njim povezanog odvjetništva je Demosten, logograf koji je bio poznat po brojnim govorima usmjerenim protiv Filipa Makedonskog. Prema Ratkajec (2005; str. 2) bio je i državnik „poznat je po svojim

Filipikama, u kojima govori narodu neka se ustane i obrane svoju zemlju od Filipa II. Makedonskog“, imao je „relativno otvoren i pronicav govornički stil“, smatrao se donekle „vulgaran“ po tadašnjim standardima, ali je svejedno bio raširen i popularan. Zapažen je i po neverbalnim znakovima koje je slao koristeći svoje tijelo, a tako je dodatno jačao dojam svog govora i svojih argumenata među širim masama. Demosten je bio oprezan jer je govorništvo smatrao jakim alatom te je odbijao komentirati teme koje nije prethodno proučio jer je smatrao da bi to bio jedan oblik zlouporabe govorništva. Za vrijeme borbe za Atenjane borio se i protiv Aleksandra, sina Filipovog kada je bio protjeran zbog afere potplaćivanja ljudi protiv Aleksandra. Po povratku mu je suđeno, ali ga je upravo govorništvo spasilo od presude jer je od građana prepoznat kao osoba koje se zalagala za dobrobit zajednice te je „natuknuo da ako ga Atenjani proglašavaju krivim, proglašavaju krivima same sebe“ (Ratkajec, 2005; str. 2) te je tako postao poznat kao „najbolji orator Grčke“.

Antički autori od Platona preko Aristotela i Cicerona do Kvintilijana isticali su važnost govornikova karaktera u javnom govoru, razumijevanja psihologije, neverbalnih govorničkih znakova te prilagođenost širim masama. S jedne strane bitnim su se smatrali govornikovi argumenti odnosno etos, a s druge strane bitni su bili slušateljevi argumenti, odnosno patos. Međutim prema Kišiček (2011, str. 116) „etos je temelj retorike i to zbog toga što se uvjerljivost postiže čvrstim karakterom onda kada je govor takav da govornika čini dostojnim povjerenja, jer mi uopće najradije i najspremnije poklanjamo povjerenje čestitim ljudima, naročito kada je riječ o stvarima koje nisu jasne i u koje se može sumnjati“.

U dugom razdoblju u kojem se razvijalo govorništvo napisana je opširna literatura, ali kako je govorništvo primjenjivo na više područja ljudskih aktivnosti u novije vrijeme javljat će se sve više raspodjela na uža područja. Ovisno o takvim specijalizacijama i razvoju govorništva mijenjat će se i poimanje dobrog i uspješnog govornika, kao i karakteristike koje treba imati. Prema Kišiček (2011, str. 120) antički su autori mnogo više isticali važnost govornikova karaktera, njegove čestitosti, iskrenosti i ugleda, a suvremeni autori, iako spominju karakter govornika, ipak više pozornosti posvećuju govornoj izvedbi; govornikovu glasu, izgovoru, gesti i izgledu“.

2.3. Povijesne i suvremene podijele govorništva

Govorničke vrste su oblici govorničkog djelovanja koji imaju određena prepoznatljiva obilježja (temu, stil, cilj, sudionike, auditorij i sl.) (Pletikos Olof, 2015; str. 2). Najstarija podjela govorničkih vrsta u antici seže još od Aristotela i izvedena je obzirom na govornika, temu, slušateljstvo i cilj govora. Aristotel se kroz svoje djelo „Retorika“ (Aristotel, 1989) bavi teorijom govorništva i iznosi tri vrste govora:

- političko govorništvo koje se u prvom redu odnosi na savjetodavne i parlamentarne govore koji su usmjereni na budućnost ili odluku što treba učiniti da bi se postigao politički cilj. To podrazumijeva koristi za širu društvenu zajednicu i pojedinca i pri tome i izbjegavanje negativnih posljedica za iste;
- sudski govor je orijentiran na prošlost i otkrivanje je li se nešto dogodilo ili nije, što je istina i što nije;
- epideiktički govori imaju karakter pohvalnih ili pokudnih govora te su usmjereni na sadašnjost, ciljevi su samo estetski i podrazumijevaju isticanje uzvišenog naspram niskog.

Uz ovu podjelu svojom posebnošću izdavaju se i druge vrste govora kao duhovni, vojnički, predavanja i znanstveni govori. Međutim, razvojem govorništva podjele su se mijenjale pa su u manjoj mjeri ovisile o temi govora, a u većoj o kriterijima kao što su tema, funkcija, stil, argumentacija, kompozicija, vrsta auditorija, broj govornika, broj slušatelja, audio ili audiovizualna veza, povratna veza, duljina govora kao i sam ambijent u govoru. Prema tim je kriterijima Škarić (2000; str. 13) suvremene govorne vrste podijelio u četiri kategorije: razgovore, kratke monologe, govore i posebne govorne vrste. Skupinu razgovora čine službeni razgovor, anketa, intervju, debata, razgovor na temu i vjor mozgova; kratke monologe čine uvodna riječ, izjava, vijest, diskusija, komentar, izvještaj. U skupinu govora ubrajaju se parlamentarni, sudski, pohvalni, vojnički, duhovni i znanstveni. Posebne govorne vrste čine voditeljstvo ili konferenca, najava – obavijest, prevođenje, prijenos, pripovijedanje, reportažno pripovijedanje, recitiranje ili deklamiranje).

U nastavku rada objasniti će se što su posebne govorne vrste.

3. POSEBNE GOVORNE VRSTE

(Škarić (2008, str. 15) navodi da se posebne govorne vrste obzirom na široku primjenu dijele se na voditeljstvo ili konferenca, najavu – obavijest, prevođenje, prijenos, pripovijedanje, reportažno pripovijedanje, recitiranje ili deklamiranje.

3.1. Voditeljstvo

Voditeljstvo ili konferenca teška je i odgovorna govornička vrsta iz koje se ponekad u određenim situacijama razvije posebno zanimanje kao npr. kada voditelj postane usmjeravatelj razgovora. Škarić (2008; 19) smatra da se danas voditeljstvo posebno ističe, da ga pronalazimo u „zabavno-glazbenim i kviz-priredbama, u radiotelevizijskim vijestima i razgovorima na temu, sastancima, na stručnim i znanstvenim panel-diskusijama i okruglim stolovima, na sudskim raspravama te u seminarskom obliku nastave“. Analiziranjem uloge voditelja razvidna je i njegova osnovna dužnost prema kojoj „s malo riječi, ali autoritativno, organizirano vodi razgovor prema cilju“ (Škarić, 2008, str. 19).

Suprotno ovome nije dobar voditelj koji se ne drži teme, koji nije autoritet i koji ne kontrolira sugovornike. Takvi sugovornici se neće ni držati teme razgovora, a tako će doći u priliku i da skrate razgovor ili skrenu s teme razgovora. Uz to, voditelj treba poznavati i način vođenja rasprave na demokratski način, omogućiti repliciranje pojedinim sugovornicima u razumnim trajanjima te svojim autoritetom ne dopuštati nikakve anomalije u slučaju razbuktavanja rasprave. Kako bi sve to funkcioniralo, voditelj treba poznavati temu razgovora, raspolagati točnim i provjerenim podacima te statistikama kako pojedini sugovornici iznošenjem suprotnosti ne bi narušili njegov autoritet i kredibilitet. Prilikom rasprave voditelj iznosi svoje mišljenje bez nametanja kako bi potaknuo sugovornike na konstruktivnu i argumentiranu raspravu. Voditelj će iznijeti i prosudbu svakog izrečenog stava kod sugovornika te eventualno o svrsi tog izlaganja isto sažeti ili mu dopustiti dulje izlaganje u razumnom trajanju.

3.2. Obavijest ili najava

Obavijest ili najava jedna je od posebnih govornih vrsta. Prema Prgomet (2019; str. 11) najava je posebno bitna u medijima koji imaju odjek među širokim masama jer se kroz najavu želi privući interes i pozornost slušatelja. Prema Škariću (2008; str. 20) obavijesti odnosno najave humaniziraju naše prostore, unose prijateljski, zaštitnički domaćinski ton, dok posebno zamjera što izvođači najave teže jednoznačnom i umjetnom, a ne prirodnom govoru.

3.3. Prevođenje

Prevođenje kao posebna govorna vrsta uključuje dva jezika te postoji u dva oblika kao konsekutivno (sljedbeno) i simultano (istodobno). Kako bi prevođenje bilo dobro, potrebno je uz poznavanje dva jezika poznavati i primjenu elemenata konsekutivnog i simultanog prevođenja. Škarić (2008; str. 20) smatra da je za dobro konsekutivno prevođenje potrebno pažljivo slušati, dobro pamtiti i imati vlastitu izvježbanu tehniku bilježenja. Prijevod pri tome treba biti točan i potpun bez izostavljanja pojedinih dijelova, odnosno bez gubitaka u prijevodu. Isto tako prevoditelj ne smije iz osobnih pobuda ili želja dodavati komentar ni pisano ni govorno. Simultano prevođenje izvodi se u stvarnom vremenu uz blago kašnjenje koje se najčešće procjenjuje na nekoliko riječi od vodećeg govornika. Opcija je i da prevoditelj prilikom izvođenja simultanog prevođenja ima unaprijed pripremljen tekst kako bi se osigurao kontinuitet izvođenja prijevoda bez kašnjenja. Ukoliko je tekst pripremljen, izvodi se paralelno uz originalan govor. Nužno je da prilikom simultanog izvođenja prevođenja budu zadovoljeni i slušatelji stvarnog govora i simultanog, međutim, u pravilu je prevođenje podređeno originalu te se uvijek izvodi tišim tonom. Ovu posebnu govornu vrstu izvode za to školovani i pripremljeni prevodioci.

3.4. Prijenos

Prijenos je pripovijedanje zbivanja, događaja ili spektakla putem radija, televizije ili neke od mrežnih platformi za prijenos u realnom vremenu. Prijenos se prema Škariću (2008, str. 20) sastoji:

1. od opisivanja događaja (u televizijskom ili internet prijenosu izostavlja se sve ono što slika pokazuje).
2. od komentiranja i opisivanja događaja,
3. od iznošenja činjenica u vezi sa zbivanjem (zbog toga prenosilac treba prikupiti mnoge podatke prije samog prijenosa),
4. od sugeriranja dojmova koje događaj proizvodi na slušatelje ili gledatelje.

3.5. Pripovijedanje

Pripovijedanje anegdota, crtica i priča, stvarnih, izmišljenih ili izmaštanih, zauzima središnje mjesto u pučkom govorništvu. Podrazumijeva iznošenje događaja pravilnim redoslijedom s

ciljem pričanja priče. Pripovijedanje je ujedino i temelj za književno i reportersko pripovijedanje. Pripovijedanje u pojedinim oblicima ima iste elemente kao i prijenos, ali iako su slični dovoljno su različiti kako bi ih se razlikovalo (Škarić, 2008; str. 21). Prijenos se odvija u realnom vremenu, a pripovijedati se može i naknado u budućem razdoblju i prilikama. Pripovijedanje može odudarati od realnosti i podložno je pojedinim promjenama u tempu ili gubicima u tijeku pričanja priče, drugim riječima prema Škariću (2008; str. 21), pripovijedanje „ne drži do aktualnosti ni originalnosti“.

3.6. Recitiranje

Recitiranje (deklamiranje) je interpretativno govorenje različitih tekstova i sadržaja pred publikom. Kod ove posebne govorne vrste zanimljivo je da je recitator samo „autor samo govorne izvedbe“ (Škarić, 2008, str. 21). Bitno je razlikovati recitiranje od glume jer gluma ne pripada retorici iz razloga što se recitator kod glume preobražava, uživi i ulazi u drugi lik ili ulogu.

4. POSEBNE GOVORNE VRSTE U KURIKULUMU HRVATSKOGA JEZIKA U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO], 2019) jedinstven je dokument kojim su povezane sve razine odgojno-obrazovnog procesa u kojima se uči i poučava hrvatski jezik: osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje, tj. gimnazijsko, strukovno i umjetničko obrazovanje.

U opisu predmeta unutar kurikuluma istaknuta je svrha učenja i poučavanja predmeta, navode se znanstvene i stručne smjernice te načela na kojima se temelje pristupi i sustavi učenja i poučavanja predmeta. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja predmeta predstavljaju opća, najšire određena očekivanja o tome što će učenici znati i moći učiniti kao rezultat učenja i poučavanja predmeta Hrvatski jezik.

Najbitniji dio kurikuluma su odgojno-obrazovni ishodi koji predstavljaju jasne i nedvosmislene iskaze očekivanja od učenika u pojedinoj godini učenja i poučavanja predmeta, a proizlaze iz odgojno-obrazovnih ciljeva učenja i poučavanja predmeta Hrvatski jezik.

4.1. Opis nastavnog predmeta Hrvatski jezik

Prema Odlukci o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj hrvatski jezik je „službeni je jezik u Republici Hrvatskoj i jezik na kojemu se obrazuju svi učenici. U hrvatskim se školama hrvatski jezik poučava kao materinski, a osposobljenost za komunikaciju i izražavanje na hrvatskome standardnom jeziku učenicima je polazište za učenje svih drugih nastavnih predmeta“, stoga se predmet Hrvatski jezik poučava na svim odgojno-obrazovnim razinama. Višegodišnjim učenjem hrvatskog jezika učenici ovladavaju komunikacijskom jezičnom kompetencijom te stječu osnove pismenosti, što je definirano kao preduvjet (MZO, 2019) „osobnomu razvoju, uspješnom školovanju, cjeloživotnom učenju te kritičkomu odnosu prema nizu pojava u društvenome i poslovnom životu“.

Svrha je učenja i poučavanja nastavnog predmeta Hrvatski jezik osposobljavanje učenika za (MZO, 2019) „jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, usvajanje znanja o jeziku kao sustavu, slobodno izražavanje misli, osjećaja i stavova te spoznavanje vlastitoga, narodnog i nacionalnog jezično-kulturnog identiteta“. Ljudima općenito pa tako i učeniku je jezik najčešće sredstvo spoznaje svijeta i okruženja, a vještine koje usvoji kroz ovaj predmet omogućuju mu djelovanje u osobnim, društvenim, kulturnim i poslovnim prilikama.

4.2. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja

Prema Kurikulumu odgojno-obrazovni ishodi predstavljaju jasne i nedvosmislene iskaze očekivanja od učenika u pojedinoj godini učenja i poučavanja predmeta, a proizlaze iz odgojno-obrazovnih ciljeva učenja i poučavanja predmeta Hrvatski jezik. Određeni su kao znanja, vještine, stavovi i vrijednosti te se razvijaju od prvoga razreda osnovne škole do završnoga razreda srednje škole. Prema Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik (MZO, 2019) definirano je da učenik:

- „ovladava temeljnim jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja, pisanja te njihovim međudjelovanjem, jezičnim znanjem i znanjem o hrvatskome jeziku kao sustavu“,
- „stvara pisane i govorne tekstove različitih sadržaja, struktura, namjena i stilova te razvija aktivan rječnik; stječe naviku i potrebu za čitanjem i pisanjem različitih neprekinutih, isprekidanih, mješovitih i višestrukih tekstova u osobne i javne svrhe“,

- „čita i interpretira reprezentativne tekstove hrvatske i svjetske književnosti na temelju osobnoga čitateljskoga iskustva i znanja o književnosti te razvija kritičko mišljenje i literarni ukus“,
- „otkriva različite načine čitanja razvijajući iskustva čitanja koja oblikuju i preoblikuju osobna iskustva te otvaraju nove perspektive, potiču razvoj literarnoga ukusa, mašte i refleksiju o svijetu, sebi i drugima“,
- „pronalazi u različitim izvorima sadržaje i informacije o kojima kritički promišlja, procjenjuje njihovu pouzdanost i korisnost, prepoznaje kontekst i namjeru autora te funkcionalno primjenjuje višestruku pismenost, samostalno rješava probleme i donosi odluke“,
- „razvija vlastiti jezično-kulturni identitet komunikacijom na jednom ili više djelatnih jezičnih pojava oblika hrvatskoga jezika“.

4.3. Struktura – područja predmetnog kurikuluma

Predmet Hrvatski jezik (MZO, 2019) organiziran je u tri međusobna povezana predmetna područja: hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo, kultura i mediji (slika 1).

Slika 1. Međusobno povezana područja predmeta Hrvatski jezik

Pismenost se u Kurikulumu Hrvatskog jezika određuje kao sposobnost razumijevanja, tumačenja i vrednovanja tekstova različitih sadržaja i struktura, a tekstom se smatra svaki

cjeloviti jezični i multimedijски izričaj. Jedan od ciljeva područja komunikacijskih jezičnih kompetencija je da se potiče razvoj učenikova rječnika.

Predmetno područje hrvatski jezik i komunikacija temelji se na ovladavanju uporabnim mogućnostima hrvatskoga jezika u jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja, pisanja i međudjelovanja koje omogućuju stjecanje komunikacijske jezične kompetencije na hrvatskome standardnom jeziku te obuhvaća (MZO, 2019):

- „jezične, uporabne, strategijske i društvenojezične kompetencije“,
- „vještine komunikacije i suradnje s drugima u različitim kontekstima, medijima i komunikacijskim situacijama“,
- „komunikacijske strategije radi razumijevanja i stvaranja teksta na temelju prije stečenoga znanja i učenja“,
- „sposobnosti pomnoga čitanja obavijesnih i književnih tekstova, sposobnosti analize i interpretacije teksta te razumijevanja konteksta i značenjskih slojeva“,
- „kompetencije stvaranja tekstova različitih vrsta i funkcionalnih stilova“,
- „svijesti o sebi kao osobi koja izgrađuje, poštuje i izražava vlastiti (jezični) identitet te poštuje identitet drugih u okviru jezične i kulturno-jezične govorne zajednice“.

Predmetno područje književnost i stvaralaštvo (MZO, 2019) temelji se na razumijevanju književnosti kao umjetnosti riječi i osobite uporabe jezika. Književni je tekst umjetnička i društvena tvorevina koja ima osobnu, nacionalnu, kulturnu, društvenu i estetsku vrijednost. Iz Kurikula izdvajamo što obuhvaća ovo predmetno područje:

- „razumijevanje, interpretaciju i vrednovanje književnoga teksta radi osobnoga razvoja, stjecanja i razvijanja znanja i stavova te vlastitoga stvaralaštva“,
- „razumijevanje stvaralačke i umjetničke uloge jezika i njegova kulturnoga značenja“,
- „stjecanje književnoteorijskih i književnopovijesnih znanja te uvida u reprezentativne tekstove hrvatske i svjetske književnosti radi razvoja stvaralačkoga i kritičkog mišljenja o književnome tekstu te proširivanja vlastitoga iskustva čitanja“,
- „povezivanje jezičnih djelatnosti, aktivne uporabe rječnika i stečenoga znanja radi dubokoga i asocijativnog razumijevanja teksta“,
- „potrebu za čitanjem književnih tekstova i pozitivan stav prema čitanju iz potrebe i užitka“,

- „osobni i nacionalni identitet te razumijevanje općekulturnoga nasljeđa“,
- „razvoj kreativne verbalne i neverbalne komunikacije“,
- „stvaralačko izražavanje potaknuto različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta“.

Predmetno područje kultura i mediji (MZO, 2019) odnosi se na istraživanje veza između tekstova i njihovih oblika, između kultura življenja i društvenih odnosa, međuodnosa autora i publike te visoke umjetnosti i popularne kulture. Iz Kurikula izdvajamo što obuhvaća ovo predmetno područje:

- „kritički odnos prema medijskim porukama, razumijevanje utjecaja medija i njihovih poruka na društvo i pojedinca; stvaranje medijskih poruka i njihovo odgovorno odašiljanje“,
- „razumijevanje kulture s gledišta svakodnevnoga života, s društvenoga gledišta, kulture u odnosu na popularnu kulturu i kulture u odnosu prema književnosti i ostalim umjetnostima te utjecaj kulture na oblikovanje vlastitoga kulturnog identiteta“,
- „poticanje svjesnosti o jedinstvenosti i vrijednosti različitih mišljenja, stavova i ideja, društava i kultura radi uspješne komunikacije te razumijevanja drugih i drukčijih“.

4.4. Posebne govorne vrste u predmetu Hrvatski jezik

Analizom Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj izdvojili smo kontekst u kojemu se koriste pojedine posebne govorne vrste u nižim razredima osnovne škole. Na temelju analize dokumenta, može se utvrditi sljedeće:

- voditeljstvo nije izrijekom navedeno u Kurikulu;
- najava kao posebna govorna vrsta koristi se kao sadržaj za stvaranje odgojno obrazovnih ishoda (prilikom najave filmova i emisija) i to u 1., 2. i 3. razredu osnovne škole. Očekivani odgojno obrazovni ishodi su:
 - u 1. razredu, ishod A.1.2. koji glasi da učenik sluša jednostavne tekstove, točno izgovara glasove, riječi i rečenice na temelju slušanoga teksta;
 - u 2. razredu ishod A.2.2. koji glasi da učenik sluša jednostavne tekstove, točno izgovara glasove, riječi i rečenice na temelju slušanoga teksta;

- u 3. razredu ishod A.3.2. koji glasi da učenik sluša tekst i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.
- prevođenje se može aktivno koristiti u nastavnom predmetu strani jezik;
- prijenos nije obuhvaćen Kurikulumom za predmet Hrvatskog jezika u nižim razredima osnovne škole;
- pripovijedanje je obuhvaćeno kroz književnost i stvaralaštvo:
 - u 1. razredu gdje se za ishod B.1.1. koji glasi: učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom navodi da je u razradi istog potrebno pripovijedati o događajima iz svakodnevnoga života koji su u vezi s onima u književnome tekstu;
 - u 2. razredu gdje se za ishod A.2.1 koji glasi: učenik razgovara i govori u skladu s temom iz svakodnevnoga života i poštuje pravila uljudnoga ophođenja navodi da je u razradi istog potrebno pripovijedati kratku priču prema nizu slika i kronološkim slijedom, kroz poglavlje književnosti i stvaralaštva u razradi ishoda je navedeno da treba naučiti pripovijedati o događajima iz svakodnevnoga života koji su u vezi s onima u književnome tekstu, a za ishod B.2.1. koji glasi: učenik izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje ih s vlastitim iskustvom potrebno je pripovijedati o događajima iz svakodnevnoga života koji su u vezi s onima u književnome tekstu;
 - u 3. razredu za ishod A.3.1. koji glasi: učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture se navodi da je prilikom razrade istog potrebno kronološki pripovijedati događaje;
 - u 4. razredu za ishod B.4.4. koji glasi: učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima navodi da je za usvajanje istog nužno da učenik stvara različite individualne uratke kao npr. pripovijedanje sadržaja književnoga teksta iz perspektive drugoga lika, vremena ili mjesta;
- u svezi recitiranja kao preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda navodi se da tek u 2. razredu učitelj treba biti model interpretativnog čitanja i recitiranja, a u 4. razredu recitiranje sa navodi kao jedan od načina razrade ishoda B.4.4. koji glasi: učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima.

5. ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj istraživanja

Osnovni je cilj istraživanja bio ispitati na koji se način kod učenika nižih razreda osnovnih škola razvijaju govorničke vještine u dijelu koji se odnosi na posebne govorne vrste. Istraživanjem se željelo doći do odgovora o intenzitetu provođenja vježbi za pojedine govorne vrste u nižim razredima osnovne škole, načinima odabira teme za pojedinu vježbu posebne govorne vrste te važnost pojedinih elemenata pri vrednovanju posebnih govornih vrsta.

Istraživačka pitanja:

1. Na koji način se kod učenika nižih razreda osnovne škole razvija posebna govorna vrsta voditeljstva?
2. Na koji način se kod učenika nižih razreda osnovne škole razvija posebna govorna vrsta najave?
3. Na koji način se kod učenika nižih razreda osnovne škole razvija posebna govorna vrsta prijenosa?
4. Na koji način se kod učenika nižih razreda osnovne škole razvija posebna govorna vrsta pripovijedanja?
5. Na koji način se kod učenika nižih razreda osnovne škole razvija posebna govorna vrsta recitiranja?

5.2. Metodologija

Istraživanje je provedeno metodom anketiranja. Metoda anketiranja je postupak kojim se na temelju anketnog upitnika istražuju i prikupljaju podaci, informacije, stavovi i mišljenja o predmetu istraživanja. Anketa je metoda za dobivanje informacija o mišljenju i stavovima ljudi, koja se najčešće koristi u javnom životu, ali koja u osnovi ima znanstvenu intenciju da se dobiju saznanja o stavovima šire populacije. Isto tako poseban je oblik neeksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanju, pribavljen odgovarajućim nizom standardiziranih pitanja koji će nadalje biti analizirani uz korištenje različitih analitičkih metoda (Stanić, 2020; str. 23).

Anketa se sastoji od dva dijela od čega prvi dio čine opća pitanja o ispitanicima, odnosno pitanja o njihovom spolu, dobi, godinama radnog iskustva, veličini mjesta u kojem se nalazi osnovna škola u kojoj su zaposleni i o razredu u kojem trenutno predaju.

Drugi dio ankete čine konkretna pitanja o posebnim govornim vrsta i njihovoj primjeni u nastavo, kao i načinima na koji se svaka pojedina posebna govorna vrsta izvodi sa učenicima te kako se učenici pripremaju za njezinu izvedbu.

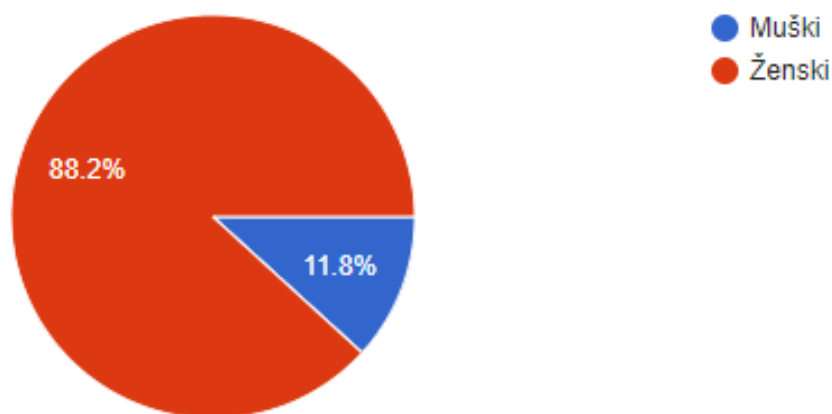
6. REZULTATI I RASPRAVA

Rezultati istraživanja obrađeni su i analizirani na razini deskriptivne statistike koristeći program Excel. Rezultati su prikazani grafički i tablično. U nastavku se donose rezultati istraživanja s obzirom na postavljena istraživačka pitanja, a strukturirani su prema pitanjima iz postavljene ankete.

Najprije će se prikazati opći podaci o ispitanicima (spol, dob, godine radnog iskustva, veličina mjesta u kojem se nalazi osnovna škola u kojoj su zaposleni i razred u kojem trenutno predaju).

6.1. Podaci o ispitanicima

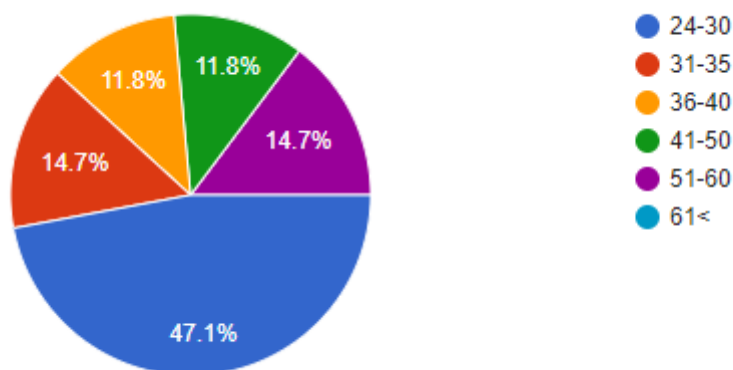
U istraživanju je sudjelovalo 34 učitelja od čega 30 učiteljica i 4 učitelja (slika 2).

Slika 2. Omjer ispitanika prema spolu

Iz slike 2. vidljivo je da su ispitanici uglavnom ženskog spola te da je njihov udio u uzorku 88.2 %, dok je udio ispitanika muškog spola u uzorku 11.2 % .

Slika 3. prikazuje dobnu strukturu ispitanika te je vidljivo da najveći dio ispitanika čine osobe dobi u rasponu od 24 do 30 godina.

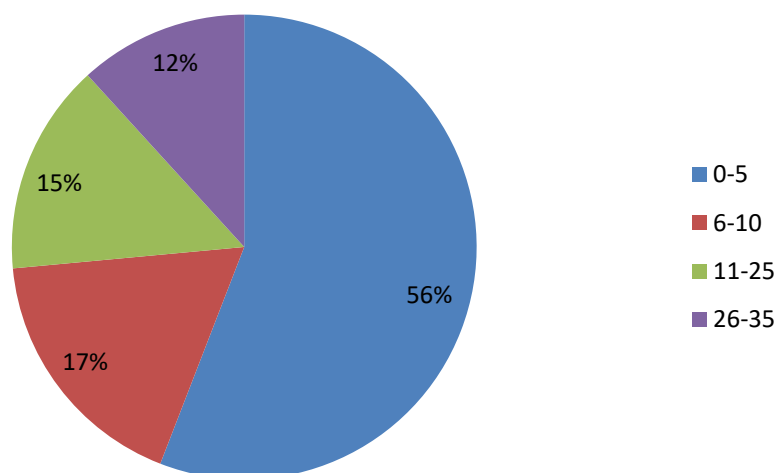

Slika 3. Dobna struktura ispitanika

Podjednako su zastupljeni (14.7 %) ispitanici dobi od 31 do 35 godina te od 51 do 60 godina. Najmanji dio ispitanika odnosno 11.8% nalazi se u rasponu od 36 do 40 godina te od 41 do 50 godina.

Dob ispitanika nam ukazuje na iskustvo u radu s učenicima zbog čega pojedini učitelji mogu imati uhodanu praksu izvođenja nastave i uvježbavanja učenika u području posebnih govornih vrsta. Isto tako godine starosti mogu utjecati i na motiviranost pojedinog učitelja za uvođenje novih ideja u nastavu i prihvaćanje eventualnih novih načina uvježbavanja i pripremanja učenika za praktično ovladavanje posebnim govornim vrstama.

Navedeni su rezultati povezani s rezultatima strukture ispitanika s obzirom na godine radnoga iskustva koji su prikazani na slici 4.

Slika 4. Udio ispitanika prema godinama radnog iskustva

Ispitnici su podijeljeni u nekoliko razreda ovisno o broju godina radnog iskustva: do 5 godina radnog iskustva, od 6 do 10 godina radnog iskustva, od 11 do 25 godina radnog iskustva i od 26 godina do 35 godina radnog iskustva. Najveći dio ispitanika čine učitelji s jednom do pet godina iskustva, a u kontekstu navedenog izdvajamo rezultate istraživanja (Vlahek, 2016.g.) prema kojem učenici koji imaju učitelje/učiteljice s više radnog staža percipiraju veće zadovoljstvo u razredu, osjećaju veću povezanost unutar razrednog odjela, imaju manje poteškoća u prijenosu nastavnih sadržaja i manje napetosti.

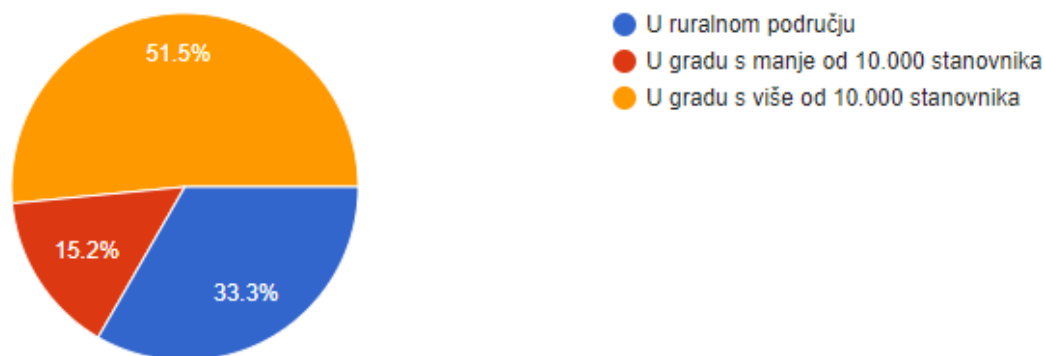
S obzirom na područje u kojemu se nalazi škola u kojoj učitelji rade, moguće je razlikovati učitelje koji rade u ruralnom području, u gradu s manje od 10.000 stanovnika te u gradu s više od 10.000 stanovnika. Navedena je podjela u skladu sa Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi iz 2001.g. kojim je definirano:

- grad je jedinica lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije te svako mjesto koje ima više od 10.000 stanovnika, a predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu. U sastav grada kao jedinice lokalne samouprave mogu biti uključena i prigradska naselja koja s gradskim naseljem čine gospodarsku i društvenu cjelinu te su s njim povezana dnevnim migracijskim kretanjima i svakodnevnim potrebama stanovništva od lokalnog značenja.

Iznimno, gdje za to postoje posebni razlozi (povijesni, gospodarski, geoprometni), gradom se može utvrditi i mjesto koje ne zadovoljava spomenute uvjete.

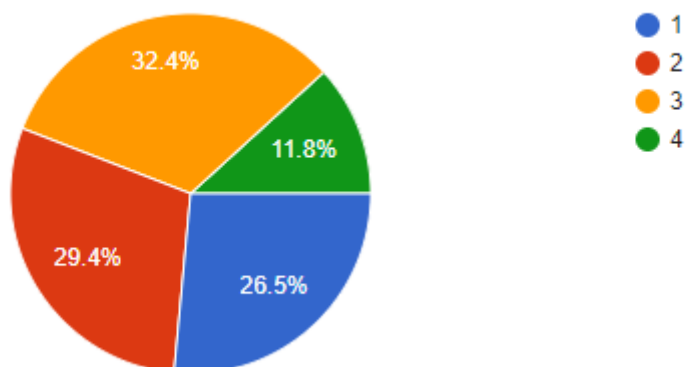
U praksi je prihvaćeno da ruralna područja predstavljaju seoska područja u kojima uobičajeno jedna osnovna škola obuhvaća nekoliko zaseoka.

Raspodjela sudonika istraživanja s obzirom na veličinu mjesta u kojem rade prikazna je na Slici 5.

Slika 5. Zastupljenost ispitanika prema području u kojem se nalazi osnovna škola

Iz slike 5 vidljivo je da najveći dio ispitanika živi u gradu s više od 10 tisuća stanovnika (51,5%), 33,3% ispitanika zaposleno je u osnovnim školama koje se nalaze u ruralnom području, dok 15,2 % ispitanika radi u gradu s manje od 10 tisuća stanovnika.

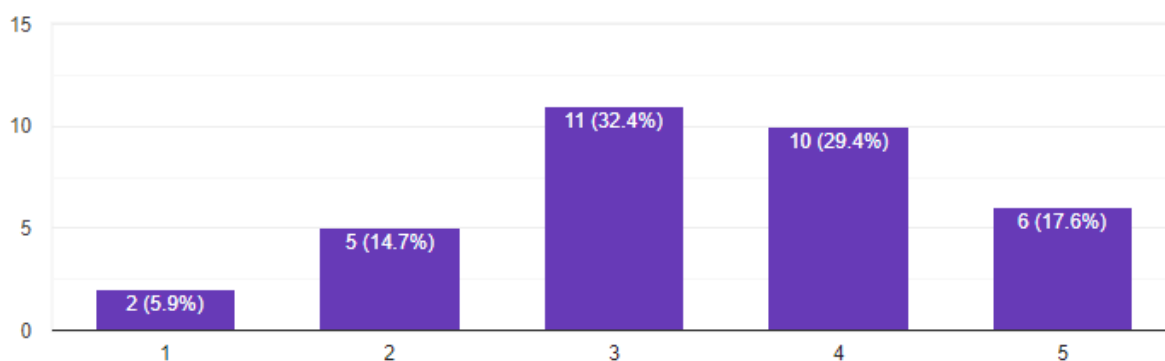
Slika 6. Omjer ispitanika prema razredu u kojem predaju

Istraživanjem se željelo saznati u kojem razredu trenutno predaju ispitivani učitelji.

Struktura ispitanika po razredima bitna je jer su učenici ovisno o dobi u mogućnosti doživljavati, prihvaćati i razumijevati određene posebne govorne vrste. Iz slike 6. vidljivo je da najveći broj ispitanika 32,4% za referentni razred ima 3 razred osnovne škole, potom 29,4% ima 2 razred, 26,5 % ima 1 razred, dok 4 razred osnovne škole ima 11,8 % ispitanika.

6.2. Rezultati istraživanja zastupljenosti pojedinih govornih vrsta u nastavi

Sudionicima je postavljeno pitanje o čestoti provedbe pojedinih vrsta aktivnosti u nastavi među učenicima nižih razreda osnovnih škola u kojem su trebali vrijednostima od 1 do 5 označiti koliko često s učenicima provodite aktivnost vođenja javne priredbe, a rezultati su prikazani na slici 7. Ponuđene vrijednosti imaju značenje: 1-nikada, 2-vrlo rijetko (jednom u godini), 3-povremeno (jednom u polugodištu), 4-često (jednom u dva mjeseca), 5-vrlo često (jednom u dva tjedna).

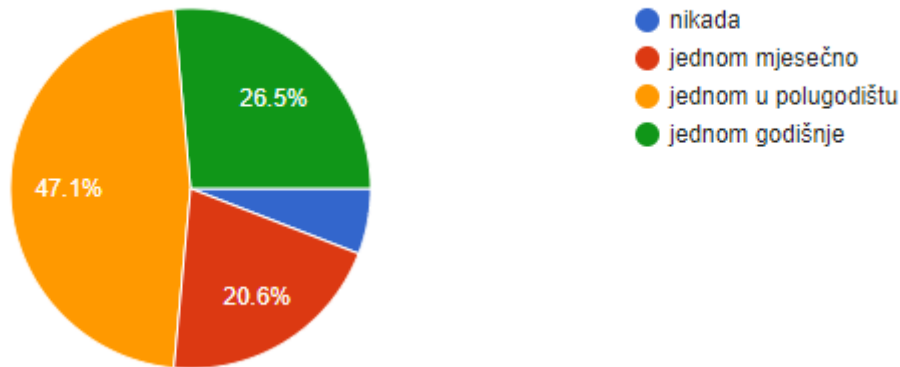

Slika 7. Omjer ispitanika prema čestoti provođenja aktivnosti vođenja javne priredbe

Najveći broj ispitanika odnosno njih jedanaest (oko 32%) je čestotom provođenja aktivnosti vođenja javne priredbe označilo s vrijednosti 3 te povremenu provodi ovu aktivnost, a najmanji broj ispitanika odnosno njih dvoje s vrijednosti 1 (oko 6%) te oni ne provode vođenje javne priredbe među učenicima. Samo šest ispitanika (oko 18%) provodi tu aktivnost vrlo često te je istoj dalo vrijednost 5, dok njih 10 (oko 29%) je u ovom pitanju označilo vrijednost 4 odnosno često provode ovo aktivnost.

Detaljnija analiza rezultata pokazuje da osobe koje su dale ocjenu 1 imaju manje radnog iskustva od preostalih, dok osobe koje su dale ocjenu 5 imaju najčešće između 6 i 10 godina radnog iskustva.

Potom je uslijedilo pitanje koliko često učenici sudjeluju u priredbama, a na slici 8. prikazani su dobiveni odgovori.

Slika 8. Učestalost sudjelovanja učenika u predstavama

Od ispitanoga broja učitelja njih oko 47% procjenjuje da njihovi učenici jednom u polugodištu sudjeluju u javnim priredbama odnosno predstavama, 26% smatra da učenici sudjeluju jednom godišnje, oko 20% navodi da učenici priredbama sudjeluju jednom mjesečno, dok preostalih oko 7% nikada.

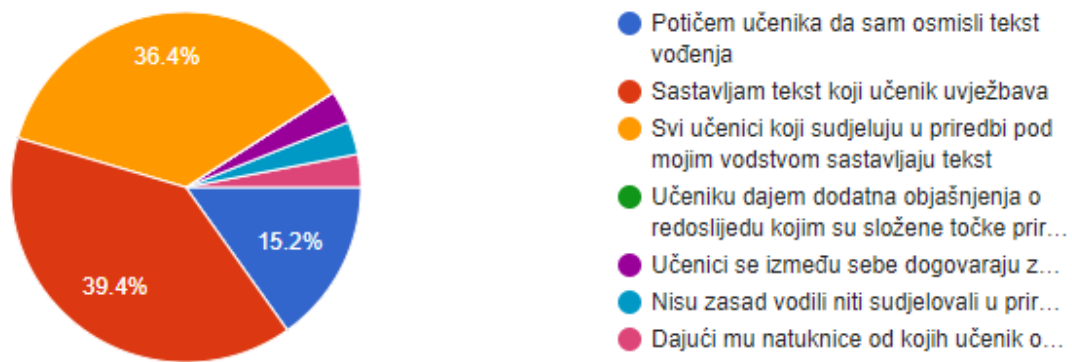
Iduće anketno pitanje je „Kako ispitanici odabiru voditelja priredbe?“

Slika 9. Načini odabira voditelja javne priredbe

Iz analiza odgovora koji su prikazani na slici 9. proizlazi da je najveći udio odnosno oko 45 % bira učenika za vođenje priredbe na temelju iskazanog zanimanja učenika za sudjelovanje u priredbi, 24 % prema zainteresiranosti učenika za samu temu priredbe. Napominjemo da se ova dva odgovora razlikuju u tome što su ovi prvi zainteresirani i za kreiranje samih scena

priredbe, dok ovi drugi pokazuju interes prema temi, dok zbog svojih osobnih razloga, najčešće povučenosti, ne žele sudjelovati u javnim školskim aktivnostima. Oko 15% ispitanih učitelja bira učenike za vođenje na temelju aktivnosti učenika u nastavnim procesima koji uključuju rad sa scenskim/dramskim elementima što isto tako traži i individualan rad i ispitivanje svakog učenika kako bi se iste odabralo po ovome kriteriju. Potom oko 12% ispitanika bira učenika za vođenje na temelju njihove kreativnosti, odnosno njihovih osobnih doprinosa svakoj sceni priredbe kao i oblikovanju uloge voditelja, dok preostalih 4% ispitanika izabire po ocjenama pojedinih zadataka koji prethode priredbi. Ovo posljednje isključuje individualni doprinos priredbi svakog učenika zbog manjka utjecaja kreativnosti.

Slika 10. Načini pripreme voditelja za vođenje priredbe

Kako bismo saznali na koji način učitelji pripremaju učenike za vođenje priredbe, postavljeno im je pitanje „Kako voditelja pripremate za vođenje priredbe?“, a ponuđeni su bili sljedeći odgovori: potičem učenika da sam osmisli tekst vođenja, sastavljam tekst koji učenik uvježbava, svi učenici koji sudjeluju u priredbi pod mojim vodstvom sastavljaju tekst, učeniku dajem dodatna objašnjenja o redoslijedu kojim su složene točke priredbe, učenici se između sebe dogovaraju za vođenje priredbi, nisu zasad vodili niti sudjelovali u priredbi, dajući mu natuknice od kojih učenik osmišlja scenu, dio teksta.

Slika 10 prikazuje odgovore učitelja o načinu rada i pripreme izabranog voditelja priredbe. Najveći postotak ispitanika, odnosno njih 39%, učeniku zadaje unaprijed sastavljeni tekst za vježbu i učenje, nakon čega tijekom izvedbe toga teksta učeniku ukazuju na načine na koje može poboljšati svoju izvedbu. Oko 36% ispitanika navode učenike da po njihovim naputcima sastavljaju tekst koji sami kasnije izvode u priredbi. Nadalje, oko 15% ispitanika potiče učenika da sami osmisle dio koji se odnosi na njihovu ulogu voditelja priredbe, ali bez stalnih smjernica i naputaka. Preostalih 9% ispitanika, dijelom čine ispitanici koji su odgovorili kako daju smjernice za osmišljavanje dijela teksta, a potom i scena, zatim dio se

odnosi na timski rad među učenicima koji sami osmišljavaju i dogovaraju vođenje priredbe što na kraju izvodi izabrani učenik te dio ispitanika ima učenike koji za sad nisu sudjelovali u vođenju priredbe.

Ispitanici su zamoljeni da procijene vrijeme koje ulažu u pripremanje učenika za vođenje priredbe. Rezultati su prikazani u Tablici 1.

Tablica 1.

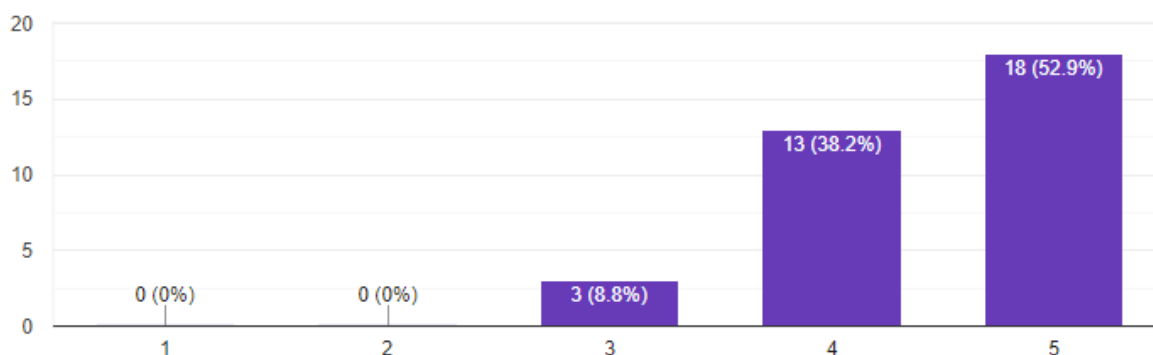
Procjena trajanja priprema učenika za vođenje priredbe u broju školskih sati

Sati pripremanja učenika [h]	Broj ispitanika	Postotni udio ispitanika po satima [%]
10	8	24
6	4	12
7	4	12
8	5	15
9	2	6
1	1	3
3	3	9
5	2	6
2	1	3
15	1	3
16	1	3
20	2	6
Ukupno	34	
Srednja vrijednost [h]	3	

Najveći postotak ispitanika, oko 23% priprema učenika za vođenje priredbe oko 10 školskih sati, nešto manje ispitanika, odnosno njih oko 14% za to koristi 8 školskih sati, dok oko 12% ispitanika za to koristi između 6 i 7 sati. Preostali ispitanici su davali različite odgovore pa

tako dio njih za pripremu učenika koristi oko 1 do 3 školska sata, dok neki čak koriste i od 15 do 20 školskih sati. Kao jedan od razloga takve raspršenosti je i geografska raspršenost škola u kojima ispitanici predavaju pa tako neki od njih nalaze se u ruralnom području gdje su škole i razredi s manje učenika, ali i manjom mogućnošću da se izvode priredbe, dok u gradskim sredinama (ovisno o veličini grada) postoji više mogućnosti pa tako uz priredbe potrebno je pronaći i školske sate za druge nastavne sadržaje.

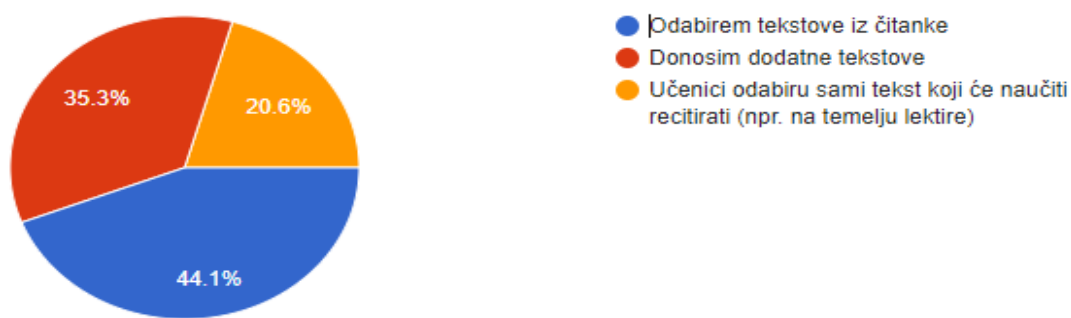
Sljedeće je pitanje bilo usmjereno na ispitivanje koliko često učitelji s učenicima provode govornu vježbu recitiranja, a što su trebali označiti vrijednostima od 1 do 5, a pri čemu vrijednosti znače: 1-nikada, 2-vrlo rijetko (jednom u godini), 3-povremeno (jednom u polugodištu), 4-često (jednom u mjesecu), 5-vrlo često (jednom u tjednu).

Slika 11. Učestalost provođenja govorne vježbe recitiranja kod učenika

Prema provedenom istraživanju i prikazu na slici 11. najučestalija je vježba recitiranja. Ovaj odgovor je očekivan upravo radi jednostavnosti i praktičnosti te izvedbe. Istraživanje je pokazalo da najveći broj ispitanika, odnosno oko 53% učestalosti korištenja recitiranja je dodijelilo vrijednost 5 onda ovu vježbu provodi vrlo često (jednom u tjednu, a vrijednost 4 odnosno često (jednom u mjesecu) je označilo 38% ispitanika dok je vrijednost 3 označilo oko 9% ispitanika. Vrijednosti 1 odnosno nikada i 2 odnosno vrlo rijetko nisu označivane što ukazuje da gotovo svi ispitanici s učenicima provode najviše ovu govornu vježbu.

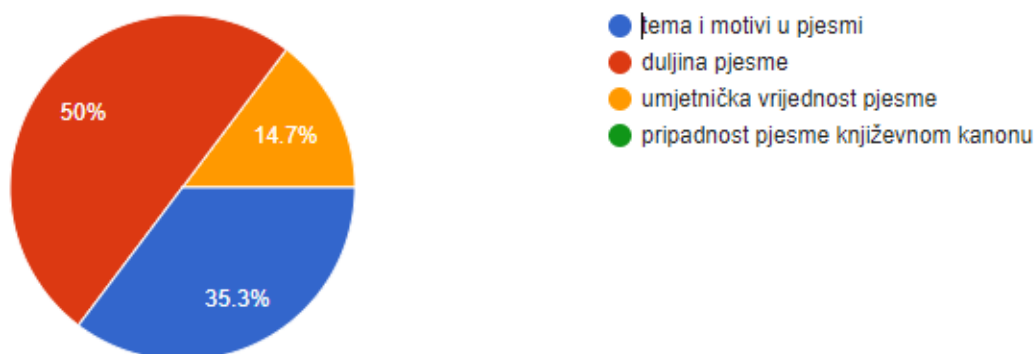
Iduće pitanje je bilo usmjereno na ispitivanje načina na koji učitelji izabiru pjesme koje zadaju učenicima za recitiranje?

Slika 12. Način odabira tekstova za recitiranje

Na slici 12. prikazani su odgovori na postavljeno pitanje iz kojih proizlazi da tekstove za recitiranje ispitanici najvećim dijelom odnosno njih oko 44% odabiru nasumično iz čitanke, oko 35% ispitanika donosi dodatne tekstove koji nisu obuhvaćeni čitankom, dok 20% ispitanika pruža učenicima mogućnost da sami izabiru tekst koji će naučiti recitirati. Jedan od razloga za ovo posljednje moguće proizlazi iz želje da se učenici motiviraju da rad i da odabiru ono što će im individualno odgovarati. Ako tekst odabire učitelj, glavna je prednost toga iskustvena. Učitelji znaju mogućnosti učenika te neće dopustiti da se pojedini od njih precijene ili podcijene u svojim izborima. Isto tako učenici u takvoj situaciji imaju istu početnu poziciju te će do izražaja doći i osobne karakteristike svakoga od njih.

Na pitanje što utječe na odabir teksta, učitelji su odgovorili kako je prikazano na slici 13.

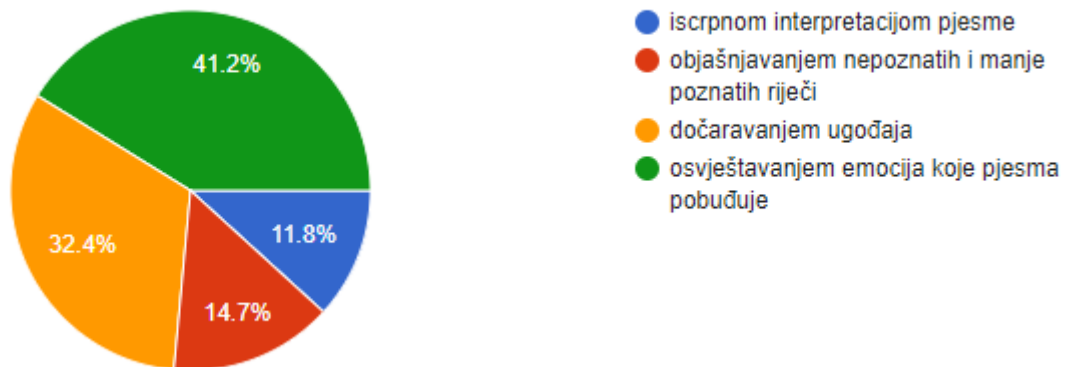

Slika 13. Utjecaj pojedinih elemenata na odabir teksta za recitiranje

Kriterij duljine pjesme temeljni je kriterij tekstova za recitiranje za 50% ispitanika, 35% ispitanika odabire pjesmu na temelju motiva i teme pjesme, a 15% na temelju umjetničke

vrijednosti pjesme. Ni jedan ispitanik nije odgovorio da je pripadnost pjesme književnom kanonu relevantan kriterij za odabir pjesama za recitiranje.

Istraživanjem se željelo saznati na koji način učitelji usmjeravaju učenike te im pomažu da usvoje pravilno recitiranje pjesama. Odgovori su prikazani na slici 14.

Slika 14. Način usmjeravanja učenika ka pravilnom recitiranju pojedinog teksta

Iz slike 14. vidljivo je da najveći dio ispitanika (41%) odnosno najviše pozornosti posvećuju emocionalnoj motivaciji, a oko 32% pokušava učenicima dočarati ugođaj pjesme. 15% pronalazi pjesmu s težištem na objašnjavanju nepoznatih i manje poznatih riječi te najmanje njih oko 12% iscrpno interpretira cijelu pjesmu prije nego što učenici sami dobiju priliku za recitiranjem.

Prije zadavanja zadatka recitiranja pjesme učenicima svaka pjesma obrađuje se te iz perspektive književnosti objašnjava učenicima. Svaki učitelj dijelom ima i posebnost u svom radu zbog čega se od učenika očekuju i različiti pristupi recitiranju. Prema tome će svaki učitelj i različito vrednovati pojedine elemente izvedbe recitiranja.

Prilikom vrednovanja izvedbe recitiranja svaki učitelj određuje bitne elemente od koji će neki više utjecati na končanu ocjenu izvedbe, dok neki manje. Izdvojeno je sedam elemenata, a vrednovanje istih je prikazano u tablici 2. Ponuđene vrijednosti su 1-nevažan element, 2-skoro nevažan element, 3-manje važan element, 4-važan element, 5-najvažniji element.

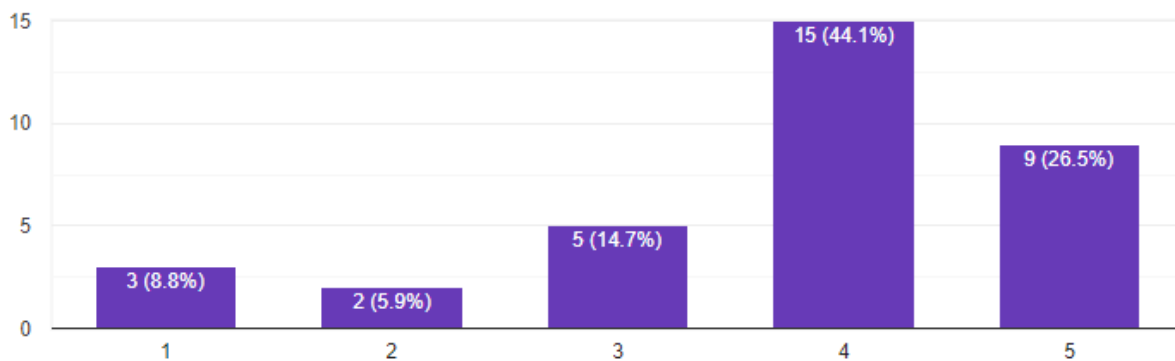
Tablica 2.

Utjecaj pojedinih elemenata na vrednovanje recitiranja

elementi za vrednovanje recitiranja/važnost	1	2	3	4	5	Srednja vrijednost
Razgovjetnost	0	1	3	6	23	6,6
Glasnoća	0	1	7	9	17	6,8
Točnost	0	3	5	6	20	6,8
ritam i tempo recitiranja	0	3	5	7	17	6,4
prilagođenost glasa ugođaju	0	2	8	2	22	6,8
uporaba pravilnih naglasaka	0	3	6	6	19	6,8
ostvaren dojam kod slušatelja	0	2	5	4	22	6,6

Usporedbom podataka iz tablice 2. utvrdili smo da prilikom recitiranja najveću važnost ima element razgovjetnost kojemu je 23 ispitanika pridodalo vrijednost 5-najvažniji element, zatim 22 ispitanika je pridodalo istu tu vrijednost elementu prilagođenost glasa ugođaju i ostvaren dojam kod slušatelja. Zanimljivo je što je tek 20 ispitanika elementu točnost izvedenog pridodalo pridodalo vrijednost najvažnijeg elementa prilikom vrednovanja konačne izvedbe, a njih 19 je uporabi pravilnih naglasaka pridodalo vrijednost najvažnijeg elementa. Nadalje, 17 ispitanika je elementima glasnoće te ritma i tempa recitiranja pridodalo vrijednost najvažnijeg elementa. Za navedene elemente nitko od ispitanika ne misli da su potpuno nevažni, a isto tako u prilog razgovjetnosti kao najbitnijem elementu ide i činjenica da je tek 1 ispitanik ocijenio s dva, odnosno skoro nevažnim elementom. Za preostale elemente, izuzev glasnoće, ispitanici su u većem broju dodjeljivali ocjenu skoro nevažan.

Istraživanjem je bilo obuhvaćeno i provođenje govorne vježbe najave. Postavljen je naputak da vrijednostima od 1 do 5 ispitanici označe koliko često s učenicima provode vježbu govornoga najavljivanja nekoga događaja, a pri čemu vrijednosti znače: 1-nikada, 2-vrlo rijetko, 3-povremeno, 4-često, 5-vrlo često.

Slika 15. Učestalost provođenja vježbe govornog najavljiivanja nekoga događaja

Najava kao posebna govorna vrsta te njezina primjena u nižim razredima osnovne škole prema podacima sa slike 15 zastupljena je kod oko 26% ispitanika kao iznimno učestala vježba, kod oko 44% ispitanika je nešto manje učestala nego kod prethodnih. Povremenu primjenu najave provodi oko 15% ispitanika, dok je rijetko primjenjena kod 6% ispitanika te ju uopće ne primjenjuje 9% ispitanika.

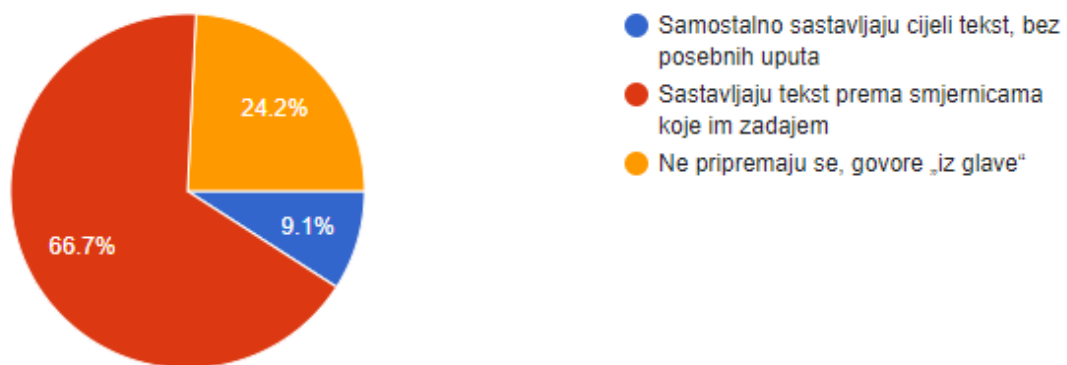
Ispitanici su za pitanje u kojem kontekstu vježbaju s učenicima posebnu govornu vrstu najave događaja imali opciju ispisivanja vlastitog odgovora. Odgovore navodimo u potpunosti:

- Otvorenost, sloboda, duhovitost i srčanost
- Razgovor
- Kada najavljuju naslov pjesme, priče koju recitiraju, čitaju
- Pri čitanju lektire, učenici najavljuju svoje tekstove
- Kada najavljuju što su imali za domaću zadaću, odnosno što su za domaću zadaću odabrali u napravili(onda kada je opcija odabrati samostalno DZ)
- Pri pripremi školske priredbe
- Kada učenici najavljuju što će čitati, naslov pjesme ili priče...
- Kada najavljuju sve ono što treba biti najavljeno od strane učenika
- Pri najavi priredbe, predstave
- Tako što najprije naprave natuknice za govor koji će najavljivati
- Najava priredbe
- Obilježavanje nekog događaja, najava lektirnog djela,....
- Prije no što krenuti čitati, najavljuju autora teksta, naslov teksta itd.
- Na satu hj kod obrade pjesme.
- Govore iz "glave", ne pripremaju se

- Staviti svaku misao staviti "na papir"
- ne pripremaju se, govore "iz glave"
- govore iz glave
- Tako što ponajprije najavu dobro razrade na papiru, sažeto u natuknicama
- Kroz globalno čitanje rečenica, pjesama i brojalica.

Razvidno je da učitelji vježbaju najavu kroz svakodnevne zadatke kao npr. kod najave čitanja pjesme ili priče te kod rijeđe organiziranih događaja kao što su priredbe. Isto tako dio učitelja traži spontanost i tzv. „govor iz glave“, dok dio njih traži organiziranu pripremu pomoću natuknica.

Učitelji su pitani na koji način pripremaju učenike za najavu. Odgovori su prikazani na slici 16.

Slika 16. Načini pripreme učenika za najavu

Učitelji koji koriste najavu kao posebnu govornu vrstu te koji ju uvježbavaju s učenicima u nastavi koriste različite načine za to. Samostalno sastavljanje teksta za najavu prema smjernicama učitelja rabi 67% ispitanika, njih 24% navodi za učenike da koriste govor iz glave pa tako do izražaja dolazi i njihova snalažljivost i kreativnost. Najmanje učitelja, oko 9% pripremu za najavu organizira tako što učenici samostalno sastave tekst najave a da ih učitelji posebno usmjeravaju.

Što se tiče vrednovanja pojedinih elemenata najave, njihova je zastupljenost prikazana u tablici 3. Ponuđeno je označavanje vrijednosti od 1 do 5 pri čemu je 1-nevažan element, 2-skoro nevažan element, 3-manje važan element, 4-važan element, 5-najvažniji element.

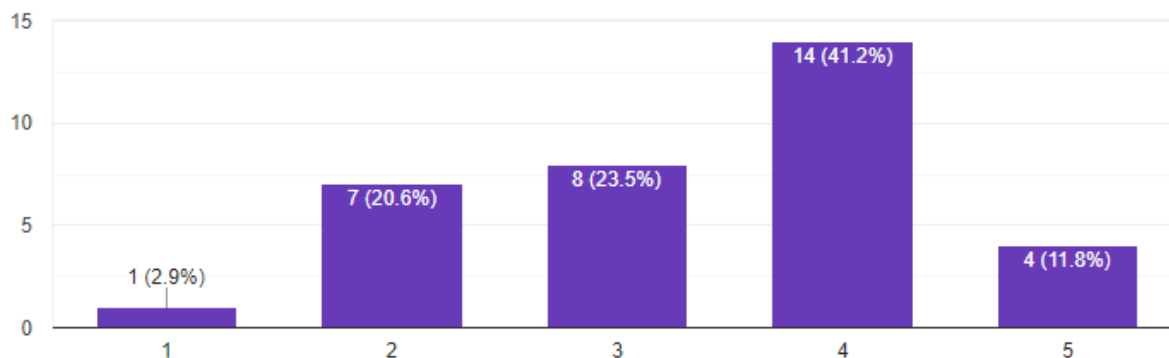
Tablica 3.

Važnost pojedinih elemenata prilikom vrednovanja najave

elementi za vrednovanje najave/važnost	1	2	3	4	5	Srednja vrijednost
jasnoća izrečenih misli	0	1	6	10	16	6,6
razumljivost teksta	0	0	6	8	20	6,8
razumljivost govora	0	0	5	7	22	6,8
istinitost	1	3	7	4	19	6,8
uvjerljivost	0	3	6	6	19	6,8
duhovitost	1	3	6	12	11	6,6
zanimljivost	0	3	6	8	16	6,6

Usporedbom podataka utvrdili smo da prilikom izvođenja i vježbanja najave najveću važnost ima element razumljivost govora koji najvažnijim smatra 22 ispitanika, a 20 ispitanika je ocjenilo kao idući najvažniji element razumljivost teksta kod slušatelja. Među ispitanicima njih 19 je ocjenilo istinitost i uvjerljivost prilikom najave najvažnijim elementom, a njih 16 jasnoću izrečenih misli i zanimljivost koju bi najava trebala potaknuti kod slušatelja. Posljednje, njih 11 je ocjenilo duhovitost kao najvažnijom kod izvođenja najave. Za elemente istinitost i duhovitost po 1 ispitanik misli da su potpuno nevažni prilikom izvođenja najave, a što je i prihvatljivo obzirom da bi se takvi elementi mogli sagledavati u okviru elementa zanimljivosti jer i istinitost ovisno o kontekstu najave i duhovitost može biti izrazito zanimljiva i pobuditi pažnju kod slušatelja. Za elemente istinitost, uvjerljivost, duhovitost i zanimljivost po tri ispitanika su dodijelila ocjenu skoro nevažan, a 1 ispitanik je takvu ocjenu dodijelio za element jasnoće izrečenih misli. Činjenica da niti jedan ispitanik nije elemente razumljivost teksta i govora ocjenio skoro nevažnim ukazuje da opravdano imaju najveću važnost prilikom vrednovanja najave.

Slika 17. prikazuje čestoću provedbe govorne vježbe prijenosa. U ovom pitanju ispitanici su odgovarali koliko često s učenicima provodite vježbu govornoga prijenosa događaja pri čemu su imali mogućnost onačavanja vrijednosti 1-nikada, 2-vrlo rijetko, 3.povremeno, 4-često i 5-vrlo često.

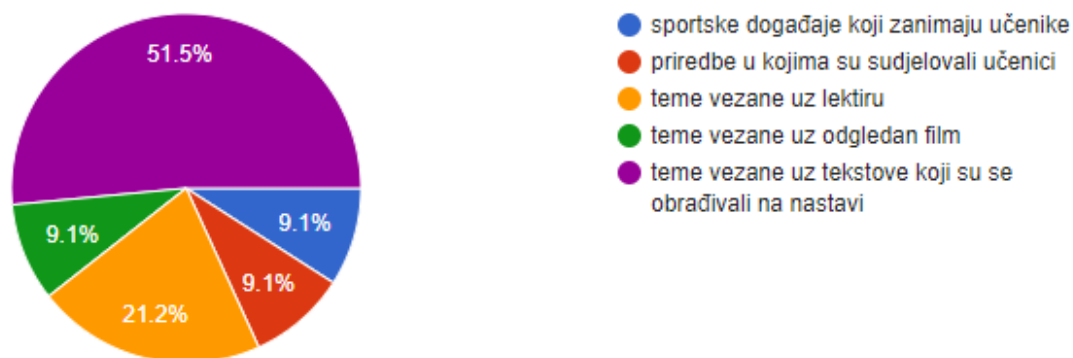

Slika 17. Čestoća provođenja govorne vježbe prijenosa kao posebne govorne vrste

Prema provedenom istraživanju vježbu prijenosa u svojem nastavnom procesu koristi učestalo oko 12% učitelja, nešto manje učestalo oko 41% učitelja, povremeno njih oko 23%, dok je rijetko koristi oko 21% učitelja, a nikada je nije koristilo 3% učitelja.

Ispitanicima je postavljeno pitanje „Koje teme odabiru za vježbanje prijenosa kao govorne vrste?“, a odgovori su prikazani na slici 18.

p

Slika 18. Način odabira tema za vježbanje prijenosa

Na slici 18. prikazana je struktura načina odabira teme za izvođenje vježbe prijenos, a najveći udio oko 52% ima odabir teme prema tekstovima obrađivanim na nastavi, potom oko 21% odabire teme vezane uz lektire koje su zadane učenicima, dok 9% učitelja temu odabire prema sportskim događajima koje zanimaju učenike, priredbe u kojima sudjeluju učenici ili prema filmu kojeg gledaju.

Istraživanje je obuhvaćalo i vrednovanje elemenata govorne vježbe prijenosa, a rezultati su prikazani u Tablici 4. Ponuđeno je davanje vrijednosti od 1 do 5 pri čemu je 1-nevažan element, 2- skoro nevažan element, 3-manje važan element, 4-važan element, 5-najvažniji element.

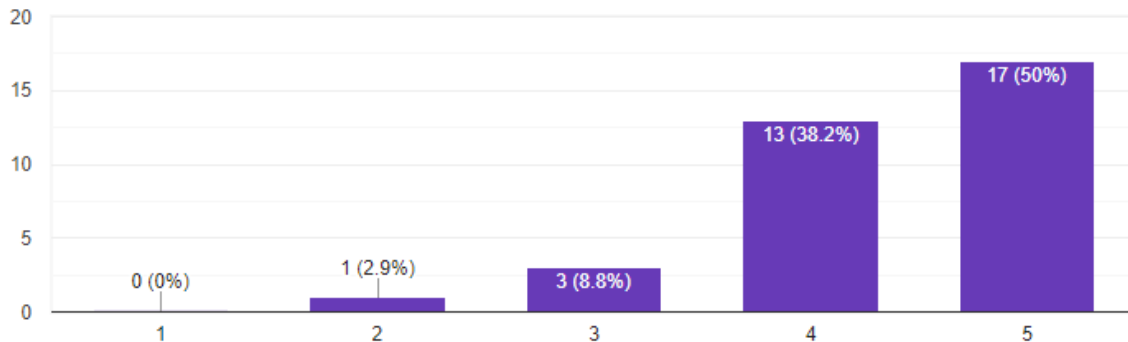
Tablica 4.

Važnost pojedinih elemenata prilikom vrednovanja prijenosa

elementi za vrednovanje prijenosa/važnost	1	2	3	4	5	Srednja vrijednost
jasnoća izrečenih misli	0	0	6	12	16	6,8
razumljivost teksta	0	0	4	11	19	6,8
razumljivost govora	0	0	6	8	20	6,8
Istinitost	0	1	8	12	12	6,6
uvjerljivost	0	0	7	10	16	6,6
Duhovitost	2	2	11	8	10	6,6
zanimljivost	1	4	9	6	12	6,4

Usporedbom podataka iz tablice 4. utvrdili smo da prilikom izvođenja i vježbanja prijenosa kao posebne govorne vrste najveću važnost ima element razumljivost govora kojeg je najvećom ocjenom ocijenilo 20 ispitanika, zatim je 19 ispitanika ocijenilo kao idući najvažniji element razumljivost teksta kod slušatelja. Među ispitanicima njih 16 je ocijenilo jasnoću izrečenih misli i uvjerljivost prilikom prijenosa najvažnijim elementom, a njih 12 elemente istinitost i zanimljivost koju bi prijenos trebao izazvati kod slušatelja. Posljednje, njih 10 je ocijenilo duhovitost kao najvažniji element kod izvođenja prijenosa. Za elemente duhovitost je 2 ispitanika označilo ocjenu nevažnim dok je 1 ispitanik zanimljivost ocijenio nevažnim kao jedan od elemenata za vrednovanje prijenosa. Takve ocjene su i razumljive s obzirom na to da prijenos po svom karakteru može biti i ozbiljnijih neduhovitih tema. Za elemente istinitost, duhovitost i zanimljivost zabilježene su ocjene gotovo nevažan dok za elemente jasnoće izrečenih misli, razumljivost teksta i govora i uvjerljivost nije bilo tako niskih ocjena kod ispitanika.

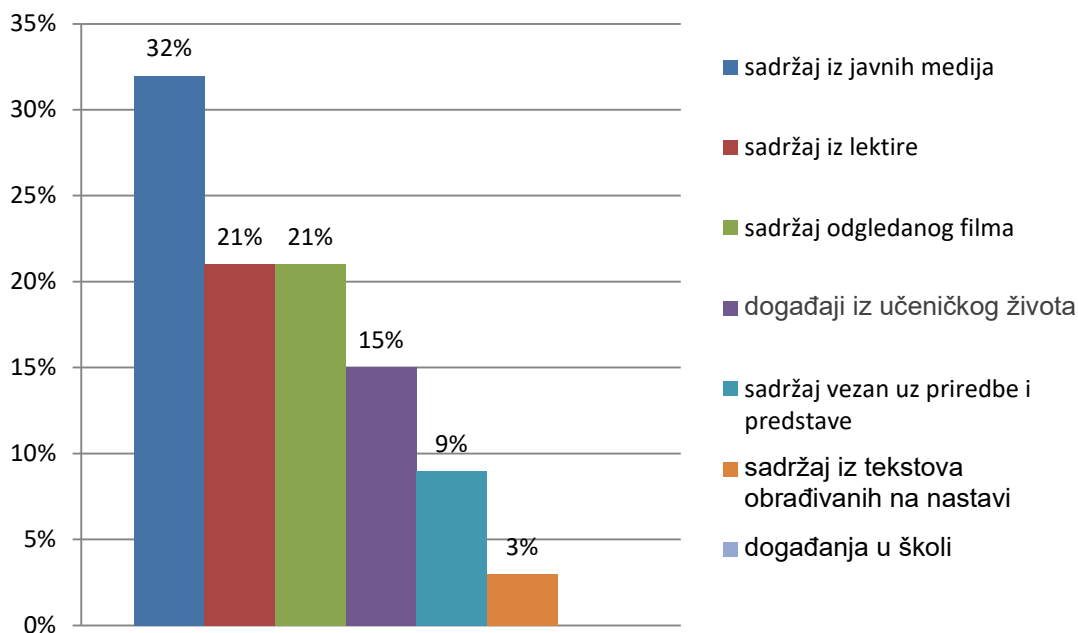
Istraživanje je obuhvatilo i učestalost govorne vježbe pripovijedanja, a u sklopu toga ispitanici su trebali vrijednostima od 1 do 5 označiti koliko često s učenicima provode govornu vježbu pripovijedanja pri čemu pojedine vrijednosti znače: 1-nikada, 2-vrlo rijetko, 3-povremeno, 4-često i 5-vrlo često.

Slika 19. Učestalost provođenja govorne vježbe pripovijedanja

Na slici 19. prikazano je koliko često pojedini učitelji provode govornu vježnu pripovijedanja među učenicima. Vrlo često ovu govornu vježbu provodi oko 50% učitelja, njih 38% često, dok ju oko 9% učitelja provodi povremeno, a na koncu 3% vrlo rijetko.

Sljedeći upit odnosio se na istraživanje načina na koje učitelji odabiru temu pripovijedanja, a rezultati su prikazani na slici 20.

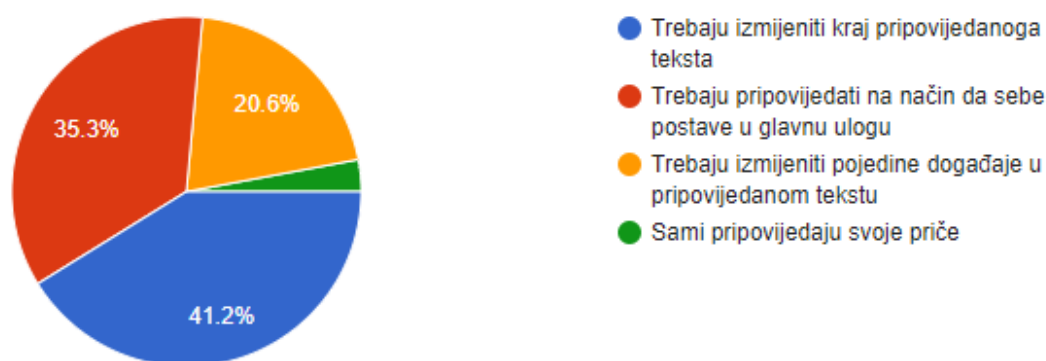

Slika 20. Odabir teme za pripovijedanjem temeljem sadržaja iz javnih medija

Iz slike 20. razvidno je da 32% ispitanika temu za pripovijedanje u nižim razredima osnovne škole izabire prema sadržaju iz javnih medija, a po 21% ispitanika temu za pripovijedanje izabire prema sadržaju lektire ili odgledanog filma. Dalje analizirajući odgovore ispitanika njih 15% temu izabire prema događajima iz učeničkog života, 9% ispitanika temeljem

sadržaja vezanog uz priredbe i predstave, dok samo 3% ispitanika izabire temu za pripovijedanje prema tekstovima obrađivanim na nastavi. Posebno je zanimljivo što se sadržaj iz lektire i tekstova obrađivanih na nastavi koristi u manjoj mjeri za pripovijedanje, a javni mediji i odgledani filmovi su jako dobro zastupljeni prilikom odabira teme. Navedeno dovodimo u vezu s činjenicom da je veći broj ispitanika ima do 30 godina starosti, a isto tako znatan broj ispitanika je tek na početku svoje radne karijere te nema značajnog iskustva.

Istraživanje je obuhvaćalo i primjenu kreativnih postupaka prilikom pripovijedanja što je prikazano na slici 21. U sklopu toga postavljeno je pitanje „Na koje kreativne postupke ili pripovjedne tehnike učitelji potiču učenike?“

Slika 21. Korištenje kreativnih postupaka prilikom pripovijedanja

Iz slike 21. razvidno je da najveći broj ispitanika, oko 41%, kao kreativni postupak prilikom vježbanja pripovijedanja koristi izmjenu kraja pripovijedanog teksta čime potiče učenike da smisleno i logički izmjene kraj i promijene krajni ishod postojećega teksta. Oko 35% ispitanika koristi kreativni postupak izmjene uloge u pripovijedanom tekstu pa tako potiču učenike da sebe postave u neku od glavnih ili sporednih uloga čime postaju domišljatiji i stvaraju vlastitu ideju odvijanja radnje u odnosu na stvarni tekst. Nadalje, 21% ispitanika učenicima zadaje ciljani dio teksta koji trebaju izmijeniti, odnosno događaj u tekstu, čime ih potiču na kreativnu izmjenu teksta. Najmanji broj ispitanika odnosno njih 3% učenicima nižih razreda osnovne škole kao zadatak zadaje smišljanje i pripovijedanje svoje priče, a moguće je i ovaj kreativni postupak učitelji smatraju prikladnijim za učenike viših razreda osnovne škole.

Elementi vrednovanja pripovijedanja prikazani su u tablici 5. U sklopu ovog pitanja vrijednostima od 1 do 5 bilo je potrebno označiti koliko svaki od navedenih elemenata smatrate važnim za vrednovanje pripovijedanja pri čemu je 1-nevažan element, 2- skoro nevažan element, 3-manje važan element, 4-važan element, 5-najvažniji element.

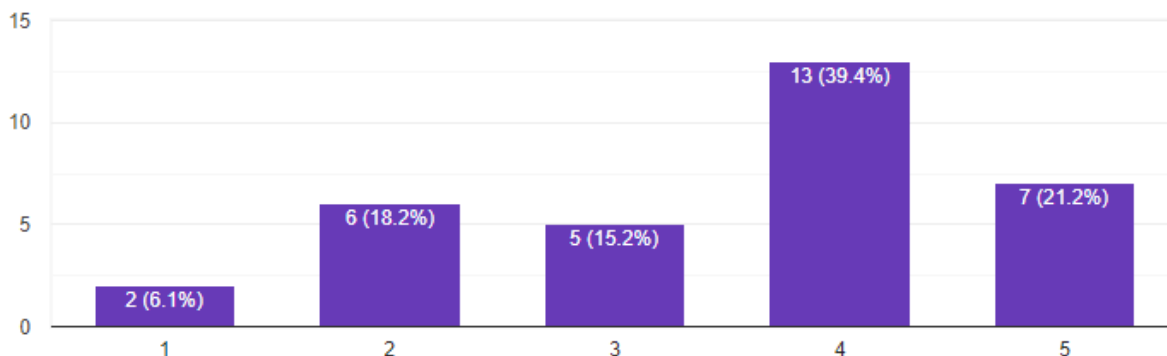
Tablica 5.

Važnost pojedinih elemenata prilikom vrednovanja pripovijedanja

elementi za vrednovanja pripovijedanja/važnost	1	2	3	4	5	Srednja vrijednost
kronologija događaja	0	2	5	6	21	6,6
razlikovanje pojedinih dijelova strukture	0	0	10	9	15	6,8
zanimljivost	1	0	8	4	21	6,8
duhovitost	2	3	7	8	12	6,6
razumljivost	1	0	3	3	26	6,6
jednoznačnost	1	1	12	8	10	6,4

Usporedbom podataka iz tablice 5. utvrdili smo da prilikom izvođenja i vježbanja pripovijedanja najvažniji element razumljivost kojem je tu vrijednost pridodalo 26 ispitanika, zatim 21 ispitanik je kao najvažniji element vrđnovao podjednako pravilnu kronologiju događaja kod pripovijedanja i zanimljivost pripovijednog teksta. Među ispitanicima njih 15 je pridodalo vrijednost najvažnijeg elementa razlikovanju pojedinih dijelova strukture teksta, njih 12 elementu duhovitost teksta i 10 elementu jednoznačnost. Što se tiče nevažnosti pojedinih elemenata, 2 ispitanika su takvim ocjenili duhovitost, a po 1 ispitanik zanimljivost, razumljivost i jednoznačnost, a posebno interesantno je da je razumljivost dobilo ocjenu nevažan, a isto tako i ocjenu najvažnijeg elementa kod najvećeg broja ispitanika. Ističemo da nit jedan ispitanik nije element razlikovanja pojedinih dijelova strukture teksta ocjenio ni nevažnim ni skoro nevažnim elementom.

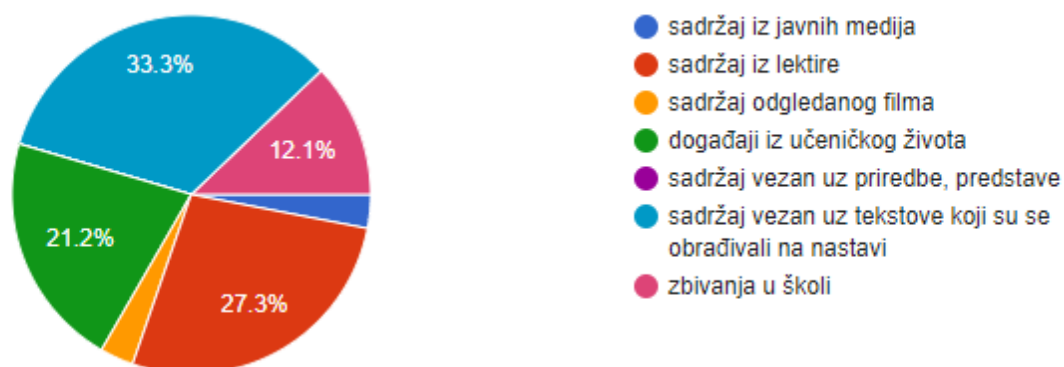
Posljednja ispitivana govorna vrsta bila je govor. Provedeno je ispitivanje učestalosti provođenja te govorne vježbe u sklopu koje su ispitanici označavali vrijednostima od 1 do 5 koliko često s učenicima provode govornu vježbu pripovijedanja pri čemu je značenje pojedinih vrijednosti: 1-nikada, 2-vrlo rijetko, 3-povremeno, 4-često i 5-vrlo često. Rezultati su prikazani na slici 22.

Slika 22. Učestalost provođenja govorne vježbe držanja govora

Prema analizi rezultata sa slike 22. oko 21% ispitanika vrlo često provodi govornu vježbu držanja govora, dok ih oko 39% provodi često. Nadalje, 15% ispitanika ovu vježbu provodi povremeno, dok 6% vrlo rijetko, a njih 6% nikada.

Kada je riječ o sadržajima govora, njihova je zastupljenost prikazana na slici 23. U sklopu toga postavljeno je pitanje: „Na temelju kojih sadržaja odabirete temu za govor?“.

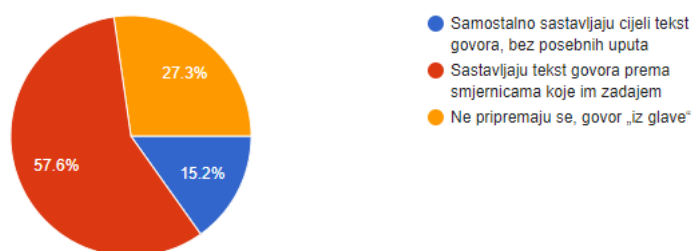

Slika 23. Način odabira sadržaja za govornu vježbu držanja govora

Iz slike 23. razvidno je da najveći broj ispitanika, oko 33%, kao način odabira sadržaja za držanje govora navodi da koristi sadržaj iz javnih medija moguće iz razloga što je isti jednako dostupan i učenicima i učiteljima, ali isto tako upitan je interes učenika za istima. Iz toga proizlazi da ipak javni mediji služe u najvećoj mjeri kao pomoć učiteljima prilikom osmišljavanja teme govora. Oko 27% ispitanika koristi sadržaj iz lektire kao temelj za izbor teme za vježbu govora, dok 21% koristi događaje iz učeničkog života, što je možda najprikladnije učenicima jer zbog njihove osobne uključenosti u isti može pobuditi najveći interes kod njih. Tek 12% ispitanika sadržaj za vježbu govora bira prema zbivanjima u školi (organizirani dani kruha, predstave i sl.). Preostali načini odabira sadržaja za vježbu držanja

govora kao što su sadržaj vezan uz priredbe ili predstave te sadržaj vezan uz tekstove iz knjige koja se koristi na nastavi jako se malo koriste u spmenute svrhe.

Sljedeće postavljeno pitanje je „Kako se učenici pripremaju za govor?“. Rezultati su prikazani na slici 24.

Slika 24. Način pripreme učenika na govornu vježbu držanja govora

Na slici 24. prikazani je omjer pojedinih odgovora na način pripreme učenika za govornu vježbu držanja govora, a prema ovim rezultatima oko 57% ispitanika učenike priprema na govor tako što učenici sastavljaju tekst govora prema smjernicama koje im učitelji zadaju, potom oko 27% ispitanika ne priprema učenike već upućuju učenike da govor održe „iz glave“ na temelju postojećih misli i koristeći trenutnu kreativnost, dok oko 15% ispitanika samostalno sastavlja cijeli tekst po vlastitoj ideji bez posebnih uputa učitelja.

Elementi vrednovanja govora prikazani su u tablici 6. u sklopu ovog pitanja vrijednostima od 1 do 5 bilo je potrebno označiti koliko svaki od navedenih elemenata smatrate važnim za vrednovanje pripovijedanja pri čemu je 1-nevažan element, 2- skoro nevažan element, 3-manje važan element, 4-važan element, 5-najvažniji element.

Tablica 6.

Važnost pojedinih elemenata prilikom vrednovanja govora

elementi vrednovanja govora/važnost	1	2	3	4	5	Srednja vrijednost
razgovjetnost govora	0	0	8	4	21	6,6
glasnoća	0	1	8	7	17	6,6
točnost teksta	0	0	7	9	17	6,6
prilagođenost glasa ugođaju	0	0	9	12	12	6,6
uporaba pravilnih naglasaka	0	0	7	10	17	6,8
ostvaren dojam kod slušatelja	0	0	6	10	17	6,6
jasnoća	0	1	6	7	19	6,6

Usporedbom podataka iz tablice 6. utvrdili smo da prilikom izvođenja i vježbanja govora najveću važnost ima element razumljivost govora koju je najvećom ocjenom ocijenilo 22 ispitanika, zatim 20 ispitanika je ocijenilo kao idući najvažniji element razumljivost teksta kod slušatelja. Među ispitanicima njih 19 je ocijenilo istinitost i uvjerljivost prilikom najave najvažnijim elementom, a njih 16 jasnoću izrečenih misli i zanimljivost koju bi najava trebala potaknuti kod slušatelja. Posljednje, njih 11 je ocijenilo duhovitost kao najvažniju kod izvođenja najave. Za elemente istinitost i duhovitost po 1 ispitanik misli da su potpuno nevažni prilikom izvođenja govora, što je i prihvatljivo obzirom da bi se takvi elementi mogli sagledavati u okviru elementa zanimljivosti jer i istinitost ovisno o kontekstu govora i duhovitost može biti izrazito zanimljiva i pobuditi pažnju kod slušatelja. Za elemente istinitost, uvjerljivost, duhovitost i zanimljivost po tri ispitanika dodijelila su ocjenu skoro nevažan, a 1 ispitanik je takvu ocjenu dodijelio za element jasnoće izrečenih misli. Činjenica da niti jedan ispitanik nije elemente razumljivost teksta i govora ocijenio skoro nevažnim ukazuje da opravdano imaju najveću važnost prilikom vrednovanja govora.

6.3. Rezime istraživanja

Provedeno je istraživanje u kojem su sudjelovala 34 učitelja hrvatskih osnovnih škola prilikom kojeg su istraživani način na koje se posebne govorne vrste razvijaju kod učenika nižih razreda osnovne škole.

Načine provođenja voditeljstva kao posebne govorne vrste ispitali smo na primjeru vođenja javne priredbe te smo utvrdili da najveći broj učenika jednom u polugodištu sudjeluje u priredbi, a voditelja priredbe, među učenicima, učitelji biraju prema iskazanom zanimanju za temu priredbe. Iznimno malen dio učitelja naveo je da učenici nikada ne sudjeluju u predstavama, a što se odnosi na učitelje koji su zaposleni u ruralnim sredinama gdje je mogućnost izvođenja takvih događaja ograničena. Sagledavanjem rezultata istraživanja proizlazi da voditeljstvo iako izrijekom nije navedeno u Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik kod pojedinih učenika se dobro razvija, a isto tako pojedini učenici u ruralnim područjima su uskraćeni za provođenje predstava pa tako i razvoj ove govorne vrste.

Učitelji u najvećoj mjeri učenicima tekst za recitiranje izabiru iz čitanke, a posebno interesantno je da oko 20% učitelja učenicima pruža slobodu samostalnog izbora teksta za

recitiranje. Prilikom obrađivanja recitiranja učitelji poseban naglasak učenicima stavljaju na važnost emocija i dočaravanje ugođaja, a unatoč tome kao najvažniji element vrednovanja prilikom recitiranja učitelji vide razgovjetnost govora. Iz istraživanja proizlazi da je recitiranje najprovedenija posebna govorna vrsta iako prema Kurikulumu nema toliku važnost među posebnim govornim vrstama kao primjerice pripovijedanje ili najava.

Prilikom vježbanja najave učenici uglavnom sastavljaju tekst najave prema smjernicama učitelja, a u manjoj mjeri najavu izvode iz glave ili tako što samostalno sastave tekst najave. Kao najprigodnije prilike za vježbu najave učitelji vide najavu priredbe, izvođenja lektire ili nekog drugog događaja. Najvažniji element vrednovanja je prema najvećem broju učitelja razumljivost izvođenja najave. Sagledavanjem istraživanja provođenja najave u okviru Kurikuluma proizlazi da se primjenjuje na zadovoljavajućoj razini te će prema tome učenici uspješno ovladati ovom posebnom govornom vrstom.

Kod vježbe prijenosa učitelji preferiraju korištenje teksta iz čitanke ili lektiru, a tek u manjem dijelu koriste sportske događaje, priredbe i filmove. Razumljivost je najbitniji element za vrednovanje izvođenja i kod ove posebne govorne vrste. Iako prienos nije obuhvaćen Kurikulumom učenici ovu govornu vrstu vježbaju i razvijaju na zadovoljavajućoj razini.

Temu za pripovijedanje učitelji biraju uglavnom iz javnih medija jer ona pruža širinu kakva nije uvijek dostupna za učenike kroz tekstove iz čitanke. U pogledu kreativnih postupaka prilikom provođenja pripovijedanja učitelji preferiraju promjenu kraja pripovijedanog teksta, a potom i potiču učenike da se prilikom pripovijedanja postave u glavnu ulogu te da iz te perspektive pripovijedaju. Također, kao najvažniji element vrednovanja učitelji vide razumljivost pripovijedanja. Pripovijedanje je najzastupljenija posebna govorna vrsta u Kurikulumu, a uspoređujući je s rezultatima istraživanja proizlazi da je najvježbanija posebna govorna vrsta. Zbog istovremene zastupljenosti pripovijedanja u Kurikulumu, ali i u praktičnoj nastavi učenici imaju sve preduvjete kako bi uspješno ovladali ovom posebnom govornom vrstom. Ispitivanje načina odabira sadržaja za držanje govora pokazalo je da učitelji u podjednakoj mjeri preferiraju tekstove iz čitanke, lektire pa i držanje govora na temu događaja iz učeničkog života. Učitelji uglavnom zadaju smjernice za govor učenicima, a zanimljivo je da skoro trećina učitelja daju učenicima slobodu izvođenja i obvezuje učenike da se trebaju posebno pripremati za govor. Iznimno važnim za pripremu učenika na govor učitelji smatraju svoju interpretaciju i obrazlaganje govora učenicima u redovitoj nastavi, a kao najvažniji element u vrednovanju držanja govora vide razgovjetnost.

Zaključno, sagledavanjem rezultata istraživanja u odnosu na Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik proizlazi da se posebne govorne vrste vježbaju i razvijaju na zadovoljavajući način. Napominjemo da je nužan preduvjet za bolji razvoj implementacija svake pojedine posebne govorne vrste u Kurikulum što će i same učitelje potaknuti na kreativniji i intenzivniji rad po tom pitanju.

Obzirom na postavljena istraživačka pitanja istraživanje je ispunilo svoj cilj te je utvrđeno kako se pojedina posebna govorna vrsta razvija kod učenika nižih razreda osnovne škole.

7. ZAKLJUČAK

Govorništvo je vještina kojom se razvija komunikacijska kompetencija učenika i predstavlja nadopunu jezičnoj kompetenciji koju učenici stječu u svim nastavnim predmetima. Učenici u nižim razredima osnovne škole nalaze se na početku svog obrazovanja te usvajaju temelje Hrvatskog jezika kao što su sastavljanje rečenica, redosljed riječ u rečenici, uče čitati s razumijevanjem i sl., a posebne govorne vrste usvajaju tek postupno kroz svaki od nižih razreda osnovne škole, a uz to se kroz nastavu susreću tek s pojedinim posebnim govornim vrstama.

Kroz diplomski rad provedeno je istraživanje u kojem su sudjelovala 34 učitelja hrvatskih osnovnih škola, a ono pokazuje da učitelji među posebnim govornim vrstama najčešće provode recitiranje i pripovijedanje. Upravo te posebne govorne vrste po svom karakteru su najprikladnije razini obrazovanja učenika nižih razreda osnovne škole te ih učenici najlakše shvaćaju i primjenjuju. Voditeljstvo, najava i prijenos provode se rijeđe od recitiranja i pripovijedanja, ali njihova primjena traži i bolju priremu učenika. Zastupljenost posebnih govornih vrsta najave i pripovijedanja u Kurikulumu je na dobroj razini, dok voditeljstvo i prijenos se izrijeком uopće ne spominju pa je samim time i nedostatna. Recitiranje se unatoč slaboj zastupljenosti u kurikulumu provodi iznimno često što pokazuje koliko praktični rad učitelja odudara od Kurikuluma. Za prevođenje napominjemo da se provodi u nastavi stranih jezika. Ukupno sagledavajući može se reći da zastupljenost posebnih govornih vrsta u Kurikulumu nije dostatna i nije na zadovoljavajućoj razini te ne prati praktičnu primjenu i rad

učitelja u hrvatskim osnovnim školama. Isto tako može se reći da je značajnija zastupljenost posebnih govornih vrsta u Kurikulumu nužan preduvjet za njihovu aktivniju vježbu, razvoj i primjenu kod učenika nižih razreda osnovne škole te da je to neophodno obzirom na praktičnu primjenu koja je prikazana kroz diplomski rad.

Istraživanje ukazuje i da učitelji u sve većoj mjeri žele potaknuti kreativnosti kod učenika jer prilikom vježbanja pojedinih posebnih govornih vrsta gotovo trećina učitelja ostavlja učenicima mogućnost da samostalno izvode tekstove čime ih se, uz kreativnost, potiče na izbor njima zanimljivog sadržaja što ih u konačnici dodatno motivira. Posebno se ističu i nejednake prilike u primjeni i usvajanju posebnih govornih vrsta u školama u urbanim i ruralnim sredinama što nije problem Kurikuluma, ali uskraćuje pojedinim učenicima priliku za razvoj komunikacijskih kompetencija. Istraživanje provedeno kroz ovaj diplomski rad otvara mogućnost i za druga istraživanja, poglavito za svaku pojedinu posebnu govornu vrstu i to posebno u svakom nižem razredu osnovne škole čime bi se stekao uvid u detaljniji razvoj pojedinih posebnih govornih vrsta kod učenika.

LITERATURA

1. Anić, V., Goldstein, I. (2009). Rječnik stranih riječi. *Novi liber. Zagreb*
2. Aristotel (1989). Retorika. Zagreb: Naprijed.
3. Bakota, L. (2010). Komunikacijski model govornih vježbi i nastava jezičnoga izražavanja. *Hrvatski : časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*, god. 2010. VIII, br. 1., 9-43. <https://hrcak.srce.hr/file/124355>
4. Beker, M. (1997). Kratka povijest antičke retorike. *Zagreb: ArTresor, (monografija)*, str. 40
5. Bodlović, P. (2015). Argumentacija Ive Škarića: pretpostavke, teškoće i propusti. Prolegomena: *Časopis za filozofiju*, 14 (1), 101-112. <https://hrcak.srce.hr/file/209324>
6. Čokolić, A. (2014). Kako je nastalo odvjetništvo i tko su bili najveći odvjetnici antičkog svijeta. *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, 5, 295-319. <https://www.bib.irb.hr/1058596>
7. Erent-Sunko, Z., Pilipović J. (2012.). Uloga i značenje sikofanata, sinegora i logografa u atenskom sudskom postupku. *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, 46, 92. <https://hrcak.srce.hr/file/144604>
8. Kišiček, G. (2011). Usporedba antičkoga i suvremenoga poimanja dobrog govornika. *Diacovensia : teološki prilozi*, Vol. 19 No. 1, 115-132. <https://hrcak.srce.hr/file/100457>
9. Obradović, Đ. (2011). Korijeni suvremene kulture javnog govora u Ciceronovim sintezama. *Medijska dijalozi*, 4, 10; 121-122. <https://www.bib.irb.hr/565881>
10. Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, *Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]*, 2019. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html
11. Pletikos Olof, E. (2015). Govorničke vrste 2015/16, skripta za studente: vodič kroz obveznu i izbornu literaturu. *Filozofski fakultet Zagreb*, str. 2
12. Premec, A. M. (2018). Analiza inauguracijskih govora dosadašnjih predsjednika Republike Hrvatske. *Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija*, str. 31. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:239829>

13. Prgomet, E. (2019). Retorika - Umijeće persuazije, *Diplomski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku*, str. 4. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:100263>
14. Ratkajec, T. (2005). Demosten: život i djelo. *Seminarski rad iz kolegija Govorništvo, mentor: prof. Ivan Ivas*, str. 1-4. http://www.ffzg.unizg.hr/fonet/pletikos/studentски_urucci_govornistvo.doc
15. Saftich, D. (2008). Govorničko umijeće i odnos s pjesničkim umijećem u Antičkoj Grčkoj na primjeru aristotelovih djela. *Metodički obzori*, 4, 144-145. <https://hrcak.srce.hr/file/70767>
16. Stanić, A. (2020). Metode prikupljanja podataka u konzultantskom procesu, *Diplomski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku*, str. 23. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:182045>
17. Šego, J. (2017). Važnost učenja/podučavanja retorike u 21. stoljeću. *Izazovi nastave hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga, 2017. str. 74-83. <https://www.bib.irb.hr/906449>
18. Škarica, M. (2012). Propaganda kroz europsku povijest. *Synopsis, Zagreb-Sarajevo*. <https://www.bib.irb.hr/963438>
19. Škarić, I. (2000). Temeljni suvremenog govorništva. *Zagreb: Školska knjiga*
20. Španjol Marković, M. (2008). Moć uvjeravanja: Govorništvo za menadžere (i one koji to žele postati). *Zagreb: Profil International d.o.o.*
21. Tomić, Z., Radalj, M., Jugo, D. (2020). Javna komunikacija. *Hum: časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, Vol. 15 No. 23., 7-37. <https://hrcak.srce.hr/file/359957>
22. Vignjević, J. (2020). Upute za dobar govor u odgajanju i obrazovanju nadahnute Kvintilijanovim i Marulićevim mislima. *Nova prisutnost*, 18., 325-340. <https://hrcak.srce.hr/file/350405>
23. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, *Hrvatski sabor [HS]*, 2001. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_33_569.html

POPIS SLIKA

Slika 1. Međusobno povezana područja predmeta Hrvatski jezik	14
Slika 2. Omjer ispitanika prema spolu	19
Slika 3. Dobna struktura ispitanika	20
Slika 4. Udio ispitanika prema godinama radnog iskustva	21
Slika 5. Zastupljenost ispitanika prema području u kojem se nalazi osnovna škola.....	22
Slika 6. Omjer ispitanika prema razredu u kojem predaju	22
Slika 7. Omjer ispitanika prema čestoći provođenja aktivnosti vođenja javne priredbe	23
Slika 8. Učestalost sudjelovanja učenika u predstavama	24
Slika 9. Načini odabira voditelja javne priredbe	24
Slika 10. Načini pripreme voditelja za vođenje priredbe	25
Slika 11. Učestalost provođenja govorne vježbe recitiranja kod učenika	27
Slika 12. Način odabira tekstova za recitiranje	28
Slika 13. Utjecaj pojedinih elemenata na odabir teksta za recitiranje	28
Slika 14. Kako učenike usmjeravate ka pravilnom recitiranju pojedinog teksta	29
Slika 15. Učestalost provođenja vježbe govornog najavljivanja nekoga događaja.....	31
Slika 16. Načini pripreme učenika za najavu	32
Slika 17. Čestoća provođenja govorne vježbe prijenosa kao posebne govorne vrste	34
Slika 18. Način odabira tema za vježbanje prijenosa	34
Slika 19. Učestalost provođenja govorne vježbe pripovijedanja	36
Slika 20. Odabir teme za pripovijedanjem temeljem sadržaja iz javnih medija	36
Slika 21. Korištenje kreativnih postupaka prilikom pripovijedanja.....	37
Slika 22. Učestalost provođenja govorne vježbe držanja govora.....	39
Slika 23. Način odabira sadržaja za govornu vježbu držanja govora.....	39
Slika 24. Način pripreme učenika na govornu vježbu držanja govora.....	40

POPIS TABLICA

Tablica 1.....	26
Tablica 2.....	30
Tablica 3.....	33
Tablica 4.....	35
Tablica 5.....	38
Tablica 6.....	40

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Wluc Laura Kweke

(vlastoručni potpis studenta)